

- આધ્યાત્મિક વિકાસની નવી જ ક્ષિતિજ ખોલતું ગુજરાતી માસિક છૂટક નકલ ₹-૦૦ વાર્ષિક લવાજમ દેશમાં રૂ. ૨૫/- આજીવન ૨૫૧/- વિદેશમાં વાર્ષિક રૂ. ૫૦૦/ (વિમાનથી) આજીવન ૫૦૦૦/-
- સંસ્થાપક : પ. પૂ. યોગેશ્વરજી સર્વમંગલ ચે. ટ્રસ્ટ (રજી. અમદાવાદ).
 - તંત્રી-સંપાદક : શ્રી નારાયણ હ. જાની.
 - પ્રકાશન અને પ્રાપ્તિસ્થાન : 'અધ્યાત્મ' પ્લોટ નં. ૧૬૮૮ બી. સરદારનગર, ભાવનગર-૧. ફોન : ૨૪૭૧૨૩૦, ૨૫૭૨૫૦૨, ૨૫૬૫૮૧૧
 - ADHYATMA email Address: adhyatma_editor@yahoo.co.in
 - You can know about Shree Mahatmaji & Shree Maa from Website "SWARGAROHAN.ORG"
 - અધ્યાત્મના સહાયક સ્વજનો : ૧. ડો. બી. જે. જાગણી, ૨. શ્રીગોરધનભાઈ કલોલા (કલ્યાણ) અને ૩. શ્રી જયોત્સ્નાબેન બી.ત્રિવેદી.
 - તંત્રી, મુદ્રક અને પ્રકાશક : નારાયણ હ. જાની.
 - મુદ્રણસ્થાન : રાધેશ્યામ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ૫૩/૫૪ સી-૧, બોરડીગેટ, ભાવનગર-૧
- ★ લેખકોને નિમંત્રણ ★
- અધ્યાત્મમાં લેખો, ભજનો કે ગીતો મોકલાવવા લેખકોને નિમંત્રણ છે. અધ્યાત્મની ભાવનાને અનુરૂપ જ લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
 - લખાણ કાગળની એક બાજુ ને સારા મોટા અક્ષરે લખેલું હોવું જરૂરી છે.
- ★ અધ્યાત્મ અંગે સૂચનો ★
- ગ્રાહકોને ગ્રાહક નંબર સરનામા સાથે લખવામાં આવે છે તે નોંધી લેવો.
 - 'અધ્યાત્મ' જો આપને ગમ્યું હોય તો આપના પરિચિત વર્ગમાં તેના ગ્રાહકો વધે તેવું આપ કરતાં રહેશો.
 - લવાજમ માટે મનીઓર્ડર, ડીમાન્ડ ડ્રાફ્ટ 'સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ'ના નામનો C/O ડો.બી.જે.જાગણી, ૨૪-નાલંદા ટેનામેન્ટ, હિલદ્રાઈવ, ભાવનગર(ફોન-૨૪૭૧૨૩૦)ને મોકલવા વિનંતી છે.
 - 'અધ્યાત્મ' દર માસની ૧૭ તારીખે પ્રસિદ્ધ થશે. કોઈ કારણે એકાદ અઠવાડિયા સુધી અંક ન મળે તો સ્થાનિક ટપાલ કચેરીમાં તપાસ કર્યા પછી અત્રે જણાવવું. સિલિકમાં હશે તો જરૂર મોકલી અપાશે.
 - પત્રવ્યવહાર કરતી વખતે ગ્રાહક નંબર લખવાથી વધુ સરળતા રહેશે.
 - 'અધ્યાત્મ' અંગે કોઈ સૂચનો કરવાના હોય તો નિઃસંકોચ કરવા અનુરોધ છે.
 - આગલા મહિનાના અંત સુધીમાં જે ગ્રાહકોનાં નામ અત્રે મળી જશે, તેમને તે પછીના મહિનાની તા. ૧૭ મી એ અંક રવાના કરવામાં આવશે.

You can know about Shree Mahatmaji & Shree Maa from Website 'SWARGAROHAN.ORG'

✽ અનુક્રમણિકા ✽

સદ્ભાવભરી સહાય	મા સર્વેશ્વરી	૩
મોહનું કારણ અજ્ઞાન છે	યોગેશ્વરજી	૪
શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત	મા સર્વેશ્વરી	૮
શ્રી મા અંગે નવરાત્રી નંદભુવનમાં (૨)		
આનંદોત્સવ	આશા ભક્ત	૧૨
આ જીવનનાં પુણ્ય પ્રવાસે	શ્રી યોગેશ્વરજી	૧૭
પારસમણિ	ડો. પ્રકાશ ગજજર	૧૮
યોગેશ્વરજીનું સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્ર	ડો. અરૂણિકા મનોજ દરૂ	૨૧
પ્રશ્નોત્તરી	શ્રી યોગેશ્વરજી	૨૫
જવાબદાર મુમુક્ષુના લક્ષણો	પૂ. ગુરુદેવ શ્રી રાકેશભાઈ	૩૦
પનામાનો પુણ્ય પ્રવાસ	મા સર્વેશ્વરી	૩૪
સંકલન શ્રેણી	ત્રિલોક ઠાકર	૩૮
સ્વામી કૃષ્ણાનંદ (ભાદરણવાળા) સાથે સત્સંગ	કિરણ શાહ	૪૨
ઉપનિષદનું અમૃત	શ્રી યોગેશ્વરજી	૪૫
સત્કર્મો દ્વારા શ્રદ્ધાંજલિ	નારાયણ હ. જાની	૫૪
અર્ધ	મા સર્વેશ્વરી	૫૮
રસેશ્વરી	શ્રી યોગેશ્વરજી	૬૧

અભિનંદનીય સહાય

વિદેશની ધરતી ઉપર પ્રથમ શિબિર, કર્પૂરવન સંનિધિ પર્વ, કર્પૂરવન ઝૂંમા પ્રાથમિક શાળા, સાયકલ યાત્રા તથા જયપુર ફૂટ જેવાં અનેક સત્કર્મો જેમના હાથે થઈ રહ્યાં છે

તે કર્પૂરવનના મા પરિવારનાં બાળકો

શ્રી જગદીપ ભક્ત,

શ્રી નયના ભક્ત

તરફથી આ અંક પ્રકાશિત થઈ રહ્યો છે.

સર્વમંગલ, સ્વર્ગારોહણ, અધ્યાત્મના એ સાચા સ્વજનને અભિનંદન.

—મા સર્વેશ્વરી

મોહનું કારણ અજ્ઞાન છે

— યોગેશ્વરજી

પરંતુ આ શિક્ષાને યાદ રાખીને તે પ્રમાણે પ્રગતિ કરવાનો પ્રયાસ કરનારા પરુષો કેટલા? વધારે ભાગે તો માણસ સાચી વાત વિસરી જઈ ખોટાની પાછળ પડીને બરબાદ થાય છે. જો કોઈ માણસ પોતાનો પડછાયો પકડવાની ઈચ્છા કરે તો શું તે પડછાયો પકડી શકવાનો છે? આ માણસની જેમ કદાચ વરસો સુધી પડછાયાની ઈચ્છાથી કોઈ માણસ પરિશ્રમ કરે, તો પણ શું પડછાયો પકડી શકાય ખરો? સંસારના વધારે ભાગનાં માણસો આવાં હોય છે. તેઓ મૂળ પદાર્થને ભૂલીને તે મૂકી દઈને પડછાયાની પાછળ પડે છે. શું છાયા જેવા સંસારના વિષયોની પાછળ પડ્યા પછી, ને વરસો સુધી પડ્યા પછી પણ સાચા ને સંપૂર્ણ સુખની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે? કેવી રીતે થઈ શકે? પડછાયાની પાછળ પડવાથી કોઈ દિવસ પ્રકાશની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી. તે પ્રમાણે પરમાત્માને મૂકી દઈને જે સંસારની પાછળ પડે છે તે સુખ ને શાંતિ તથા પ્રકાશને ખોઈ બેસે છે. જીવનમાં જેને શાંતિ મેળવવાની ઈચ્છા છે તેણે મનમાં ગાંઠ વાળી લેવી જોઈએ કે ધૂળમાં મંથન કરવાથી જેમ તેલ નીકળી શકતું નથી ને અંધકારને એકઠો કરવાથી પ્રકાશની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી, તેમ સંસારના સમસ્ત વિષયોને એક સાથે સેવવાથી પણ પરમ સુખ, શાંતિ, મુક્તિ કે પૂર્ણતાની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી, ગમે તેટલા ઉપાય અજમાવવામાં આવે તો પણ પરમાત્માની પ્રાપ્તિવિના પરમ શાંતિની પ્રાપ્તિ થવી મુશ્કેલ છે.

ફેબ્રુઆરી : ૨૦૧૨

૫

શાંતિ ને મૂક્તિને માટે તો માણસે પોતાની અંદર ડૂબકી મારવી જોઈએ ને પોતાના દિલમાં બેઠેલા દેવનું દર્શન કરવું જોઈએ. માણસ આ વસ્તુને ભૂલી જાય છે. તેથી દુઃખી થાય છે ને અશાંતિનો ભોગી બને છે. એટલે કે અજ્ઞાનને લીધે તે મોહમાં પડે છે. ના કરવાના કામ કરે છે, કલેશ ઉઠાવે છે, તે જીવનને બરબાદ કરે છે.

મોહને દૂર કરવા માટે માણસે વિવેકનો આશ્રય લેવો જોઈએ ને પ્રભુપરાયણ બનીને પ્રભુની મદદ માગવી જોઈએ. કેટલીવાર યોગ્ય સમજનો અભાવ હોવાથી તે ખોટો માર્ગ અખત્યાર કરે છે, ખોટા ઉપાય અજમાવે છે ને પોતાની શક્તિને બરબાદ કરે છે. માણસે સમજી લેવું જોઈએ કે મોહનો નિવાસ બહાર નહિ, પણ પોતાની અંદર છે ને તેમ સમજીને તેને દૂર કરવા માટે પોતાની અંદર સુધારો કરવો જોઈએ.

ઋષિકેશમાં એક સારા વિદ્વાન સંન્યાસી હતા. તે કોઈ કોઈવાર મારી પાસે આવતા હતા. એકવાર તે કહેવા માંડ્યા, ‘પહેલાં તો હું રમતારામના જેમ ફર્યા કરતો. બહુ આનંદ આવતો પણ હમેણાંથી ઉપાધિમાં પડ્યો છું. એક મંદિર ને મકાન બાંધ્યું છે. તે માટે બહારગામ પણ જવું પડે છે, પણ મન બેચેન રહે છે. કોઈ કોઈવાર તો એમ થાય છે કે મંદિર ને મકાન મૂકી દઈને પાછો પહેલાંની જેમ આમતેમ ફરતો ફરું. એ વિના જીવનમાં શાંતિ નહીં મળે. હવે તો આ જીવનથી કંટાળ્યો છું.’

મેં કહ્યું, ‘વાત બરાબર છે પણ એમ કંટાળો લાવવાથી જ કાંઈ સમસ્યા ઉકલી જશે ખરી? તમે મંદિર ને મકાન બાંધ્યું છે ને તમારે તેની વ્યવસ્થા કરવી પડે છે, તેમાં શું થઈ ગયું? તે કાંઈ

૬

અધ્યાત્મ

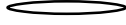
ઉપાધિ નથી. ઉપાધિનું મૂળ કારણ તમારા મનમાં છે. તેને દૂર કરો એટલે શાંતિનો અનુભવ જરૂર થઈ જશે. બધું છોડીને ગામેગામ ફરવાથી શાંતિ મળશે એમ કોણ કહી શકે તેમ છે, ગામેગામ ફરીને રમતારામનું જીવન જીવવાથી માણસ કેટલીકવાર રખડું થઈ જાય છે. આજે આ ગામ તો કાલે પેલું ગામ—એમ ફરતા રહેવાથી શું જીવનની નિયમિતતા સચવાય છે કે? વધારે ભાગના માણસોને રખડવાનો ચસ્કો લાગે છે. તે નિયમપૂર્વક સાધના કરી શકતા નથી. એટલું જ નહિ, પણ શાંતિથી એક ઠેકાણે બેસી શકતા પણ નથી. એટલે તે માર્ગનો આધાર લેવાની જરૂર નથી. મોહ કે ઉપાધિ મનમાં છે; કોઈ મંદિર કે મકાનમાં નથી. આ મન બધે જ છે. સંસાર પણ બધે ફેલાયેલો છે. તેની બહાર જવા માગો તો પણ ક્યાં જવાય તેમ છે? એટલે ફરવાનું કે એક સ્થળે રહેવાનું તો ગૌણ છે. મુખ્ય વસ્તુ મનને પલટાવવાની, કેળવવાની ને પ્રભુમાં આસક્ત થવાની છે. આત્મિક જીવનનું સાચું રહસ્ય એમાં જ સમાયેલું છે. એ રહસ્યને સમજવાથી જ મોહ મટી શકશે, ને ઉપાધિ ટળી શકશે.’

ગીતામાતાનો સંદેશ પણ એવો જ છે. તે કહે છે કે, જેમનું અજ્ઞાન વિવેકના પરમ પ્રકાશથી દૂર થઈ ગયું છે, તેમનામાં જ જ્ઞાનનો પ્રકાશ પથરાઈ જાય છે, તે જ્ઞાનની સરખામણી સંસારના ક્યા પદાર્થ સાથે થઈ શકે? આપણને તે જ્ઞાનનો કાંઈક પ્યાલ આપવા માટે ગીતામાતા સૂર્યનું દૃષ્ટાંત આપે છે. જ્ઞાનનો પ્રકાશ કેવો છે તેના ઉત્તરમાં ગીતા કહે છે કે, તે સૂર્ય જેવો છે. સૂર્યમાં અંધકાર ક્યાં છે? તેવી રીતે પરમાત્માના જ્ઞાનની અંદર

ફેબ્રુઆરી : ૨૦૧૨

૭

લેશ પણ અંધકાર નથી. સૂર્ય જેમ પોતાની અંદર ને બહાર બધે જ પ્રકાશ પાથરી દે છે, તેમ જ્ઞાન માણસની અંદર ને બહાર બધે અજવાળું કરી દે. જ્ઞાનના પ્રભાવથી માણસની બુદ્ધિ, નિષ્ઠા, સ્મૃતિ ને ધારણા બધું પ્રભુમય થઈ જાય છે. માણસનો પ્રાણ પ્રભુના પ્રેમપ્રકાશથી રંગાઈ જાય છે ને જીવન પ્રભુપરાયણ ને ધન્ય બની જઈ, દુઃખ દર્દ ને જન્મમરણથી મુક્તિ મેળવે છે. આવા જ્ઞાનનો પ્રકાશ જેના અંતરમાં પથરાઈ જાય છે તેને મોહ થતો નથી ને ઉપાધિ લાગતી નથી. એટલે માણસે જીવનની ધન્યતા માટે પ્રભુપરાયણ થઈને જ્ઞાનના પવિત્ર પ્રકાશથી, તન, મન ને અંતરને અલૌકિક ને પવિત્ર કરવા પ્રયાસ કરવો જોઈએ.

પાપ કર્યા પછી જાગ્રત બની સત્કર્મ થાય તો નવાં કુકર્મ પાછાં ઠેલાય પણ જે કર્મ કરી ચૂક્યા તેનાં ફળ તો ભોગવવાં જ પડે.

નસીબ પુરુષાર્થનો જ એક ભાગ છે.

ભક્તિ કામનાનો વિષય, એનાથી તો કામવાસના શાંત થાય છે.

પ્રાર્થના પ્રભુ બધી જ સાંભળે. યોગ્ય હોય તો જવાબ આપે. જવાબ આપવા તે બંધાયેલા નથી.

— યોગેશ્વરજી

૮

અધ્યાત્મ

અધ્યાત્મ

વરદ હસ્ત પ્રભુ તમારો, સદાય રહેજો જીવન સહારો
—મા સર્વેશ્વરી

વર્ષ : ૩૪ ફેબ્રુઆરી-૨૦૧૨ અંક ૫

શ્રી યોગેશ્વર કથામૃત

— મા સર્વેશ્વરી

સ્થળ:—૨, નરસિંહનગર, નારણપૂરા, ચાર રસ્તા, અમદાવાદ
તા. ૧૧/૪/૮૨ ચૈત્ર વદ ત્રીજ ૨૦૩૮ રવિવાર

આજે સવારે પૂ.શ્રી ગાયનું દૂધ લે છે. દરરોજ આઠ વાગ્યે દૂધ લઈ લેવાનું બને છે. લેખનકાર્ય ત્યારે ચાલુ જ હોય છે. સાડા અગિયાર સુધી સવારના એ સમયમાં પૂ.શ્રી ભાગ્યે જ બે ત્રણ વાક્યોની જરૂર પડે તો વાતો કરે, બાકી મોટે ભાગે મૌન જ રાખે.

સમય પ્રમાણે લેખનકાર્ય પૂર્ણ કરે છે. દશેક મિનિટ શરીર પલંગ ઉપર લંબાવે છે. હાથમાં માળા ફરી રહી છે.

આજે ભોજનમાં પૂ.શ્રીએ ભજ્યા ને શીખંડ બે વસ્તુ લીધી. આજે મુલાકાતમાં વડોદરાથી શ્રી જીતુભાઈ, કુંદનબેન પણ આવે છે. વળી ધર્મલોકના ખબરપત્રી ઉદય પાલનપૂરી પણ આવે છે. તેમણે વિદેશયાત્રા અંગે થોડા પ્રશ્નો પૂછ્યા જેમાં પૂ.શ્રીએ વિદેશયાત્રાનો સર્વગ્રાહી અહેવાલ આપ્યો. પ્રશ્નો નીચે મુજબના

હતાં.

પ્રશ્ન:—વિદેશમાંથી શીખવા જેવું શું?

પ્રશ્ન:—તમારા પ્રવચનથી કોઈકના જીવન સુધાર્યા?

પ્રશ્ન:—વિદેશયાત્રાનો હેતુ શું છે?

પ્રશ્ન:—ત્યાં ખરાબ પાસુ પણ હશેજ ને?

પ્રશ્ન:—વિદેશયાત્રાનો તમારો પહેરવેશ શો હતો?

૧૨ થી ૧૧૧ સુધી એ જ બધી ચર્ચાઓ થઈ. ત્યારબાદ શ્રેયસ હાઈસ્કૂલના માજી આચાર્ય શ્રી બળવંતભાઈ રાવળે કહ્યું:—

એક વાત કહેવાની હું આજ્ઞા માગું છું. અને તે એ કે તમે મને બે દિવસ ઉપર સંતરાનો પ્રસાદ આપ્યો હતો, તે પ્રસાદ મારા ધર્મપત્નીએ જ ખાધો અને તેમનું મન મારા વિચારો સાથે અનુકૂળ હોય તેવું વર્તન કરવા લાગ્યાં. તમારી પ્રસાદીથી મારા ઉપર પૂર્ણ કૃપા ઉતરી હોય એવું મને લાગ્યું. મને ઘરમાં અનુકૂળતા મળી રહી છે. માટે તમારો ખૂબ ખૂબ આભાર માનું છું.

મુલાકાત પૂરી થતાં શ્રી જીતુભાઈએ થોડી શિબિરની વાતો કરી. પૂ.શ્રીએ થોડો આરામ કર્યો. છાશ દરરોજની જેમ લીધી.

આજે શ્રી રમણકેન્દ્ર (ભગવાન રમણમહર્ષિ) ના ઉપક્રમે થનારા કાર્યક્રમમાં પૂ.શ્રીનું પ્રવચન હતું. નવરંગપૂરા લો કોલેજ પાસે ભાઈકાકા હોલમાં, ૬ થી ૭ ભગવાન રમણમહર્ષિનું જીવન અને સંદેશ ઉપર તે પ્રવચન પૂ.શ્રીએ આપ્યું. હોલ આખોયે ભરાય ગયો હતો. સ્ટેજ ઉપર, આગળપાછળ, પગથિયા ઉપર બધે જ માણસો બેઠા હતાં. પૂ.શ્રીનું સુંદર પ્રવચન થયું. એને રેકોર્ડ કરવામાં આવ્યું હોત તો ખરેખર એ ખૂબ સુંદર હતું એમ શ્રોતાઓ પૈકી શ્રી ઈશ્વર પેટલીકર, શ્રી વાસુદેવ મહેતા

શ્રી બાબુભાઈ વોરાના પ્રત્યાઘાતો હતા.

સાડા સાતે ત્યાંથી વિદાય લઈ પોણાઆઠ વાગ્યે સમર્થેશ્વર મહાદેવના મુખ્ય પ્રવચન સ્થળ ઉપર આવી જવાનું બન્યું.

આજે ૭.૪૫ થી ૮.૩૦ સુધી સર્વેશ્વરીએ પોતાના આધ્યાત્મિક જીવનની તથા પૂ.શ્રીના જીવનની વાતોને વણી લેતો એક વાર્તાલાપ આપ્યો. ત્યારબાદ ૮.૩૦ થી ૯.૦૦ પૂ.શ્રીએ ધ્યાનયોગ ઉપર પોતાનું પ્રવચન આપ્યું.

પ્રવચન બાદ ઉતારા ઉપર આવી હળવો નાસ્તો લઈ આરામ કર્યો.

તા. ૧૨-૦૪-૮૨ સોમવાર

સવારે પૂ.શ્રી લેખન માટે નિયમ પ્રમાણે પલંગ પર બેઠા, ત્યાં વીજળી બંધ થઈ. સર્વેશ્વરીનું મૌન હતું. પૂ.શ્રીને બીજા ઓરડામાં જ્યાં પવન આવે છે ત્યાં બેસી લેખનકાર્ય કરવા મૌનથી સમજાવ્યું, પણ પૂ.શ્રીએ કહ્યું.

તમારો એ ઓરડો તો દેહુ જેવો છે. જોતાં જ વૈરાગ્ય આવે છે. અમારા આણંદીમાં તમે પણ આવો ને લખવા બેસો. જ્ઞાનેશ્વર મહારાજનું આ મઝાનું સ્થાન છે.

વળી આજે થોડીક વાતો થઈ. તેમાં પૂ.શ્રીએ કહ્યું. મને સાડા અગિયાર સુધી લેખનકાર્ય કરી લેવા દો. વચ્ચે નાના નાના તપના ફળ લેવા રહીએ તો સમય નકામો બગડે.

આજે ભોજનમાં પૂ.શ્રીએ ભાખરી ને દૂધ જ લીધાં. મુલાકાતમાં આજે સરોડાથી ભાઈઓ આવ્યા હતા.

તા. ૧૮-૦૪-૮૨ના રોજ પૂ.શ્રીના જન્મસ્થાન સરોડામાં શાળાના ઓરડાનું ઉદ્ઘાટન પૂ.શ્રીના હસ્તે રાખવામાં આવ્યું છે. તે કાર્યક્રમ અંગે આમંત્રણ કાર્ડ આપવા તેઓ આવ્યા છે.

સરોડા ગામ તરફથી પૂ.શ્રીનું સ્વાગત પણ થનાર છે. એ અંગે પૂ.શ્રીએ સરોડા ગામના સરપંચને એવી હિંમત ને ઉત્સાહવૃત્તિ માટે ધન્યવાદ આપ્યા.

વળી માતાજીની વાત નીકળતાં પૂ.શ્રીએ વિગતવાર વાતો કરી. જેમાં હંમેશની જેમ સર્વેશ્વરીની સેવાની વાત કરી.

આજે ખાસ પ્રશ્નો પૂછાતા નથી. સરોડાના કાર્યક્રમની જ ચર્ચા થાય છે. વળી શ્રી બાબુભાઈ સાથે પુસ્તકકંડની વાત થાય છે. ત્યાં શ્રી હીરાભાઈ બાજીપૂરાથી આવે છે. તેમની સાથે તેમના તરફથી છપાયેલા પુસ્તકની તીર્થયાત્રાની વાતો થાય છે. તેઓ વિદાય થાય છે. તેમને અંબાજી જવાનું હોય છે.

પૂ.શ્રી થોડો આરામ કરે છે. લેખનકાર્ય કરે છે.

સાંજે પ્રવચન સમર્થેશ્વર મહાદેવના મેદાનમાં થાય છે. પ્રવચનમાંથી આવતા ને જતાં શ્રી ઈશ્વર પેટલીકર સાથે વાતો થાય છે. તેમાં દેશ, સમાજ, ધર્મની ચર્ચાઓ થાય છે.

સાંજે હળવો નાસ્તો લઈ આજે સર્વેશ્વરી મૌન હોવાથી પૂ.શ્રી થોડી સૂચનાઓ યજમાન પરિવારને આવતી કાલના ભોજન અંગેની આપે છે.

આજે પૂ.શ્રી સાથે સર્વેશ્વરી ઠા કલાક ધ્યાનમાં બેઠા પછી આરામ કર્યો.

આજે સવારે સર્વેશ્વરી શીર્ષાસન કરતાં હતાં ત્યારે તેમને હંમેશની જેમ દિવ્ય અલૌકિક પ્રકાશ પ્રભુના દર્શન થયાં. સર્વેશ્વરીને ખૂબ જ આનંદ થાય છે. પૂ.શ્રી પણ એ પ્રકાશદર્શન ને ઘણી ઉત્તમકૃપા સમજીને સર્વેશ્વરીને ઉત્સાહ આપે છે.

(ક્રમશઃ)

શ્રી મા અંગે નવરાત્રી નંદભુવનમાં આનંદોત્સવ (૨)

— આશા ભક્ત

૩૦—૦૮ ક્ષીપ્રાનો જન્મદિવસ હતો. હોલમાં બેઠેલાં કોઈને જરાપણ ખ્યાલ નથી. નીરૂબેન બધાને એક એક ફૂલ આપે છે. મને એમ કે બધાએ શ્રીમાને આપવાનું છે. પણ અચાનક ગીત શરૂ કરાય છે.—“યોગેશ્વર પ્રભુને ચરણે નમીને ક્ષીપ્રાનું નામ ગવાયું ત્યારે જ ખબર પડી... બધાએ ઊભા થઈને ક્ષીપ્રાને ફૂલ આપ્યાં.. બધા કરતાં એ નાની એટલે બધાનો સ્નેહ અને આશિષ મળ્યા. ક્ષીપ્રાની વિશેષતાને બધાએ પ્રેમથી યાદ કરી વંદન કર્યાં. નાનકડી ક્ષીપ્રા શ્રીમાના કાર્યને સમજાવેલું ઉપાડી રહી છે. આનંદનું આ પર્વ શ્રીમાની સંનિધિમાં રોજ રોજ નવીનતા ધારણ કરી રહે છે.

ભક્તમાળમાંથી આજે શ્રી સુધન્વાજીનો પ્રસંગ વંચાય છે. સાથે જ શ્રીમાની સ્લેટ નારાયણભાઈ જાની પરીવારની ચોથી—પાંચમી પેઢીએ પહેલાં બની ગયેલો એક એવો જ પ્રસંગ યાદ કરે છે. એ પ્રસંગ સૌને ચકિત કરી દે એવો છે. આજે પૂ.શ્રીનું પ્રવચન શ્રી ગંગાજીની D.V.D જોવા મળે છે. પ્રત્યક્ષ આંખોએ ગંગાસ્નાનનું જાણે અમને દાન મળે છે.

શ્રીમા અદ્ભુત છે, એમની અંદર જે સેન્સ ઓફ હ્યુમર છે તેની તુલના ક્યારેય ન કોઈ કરી શકે, ન કોઈ કહી શકે. ધૂનની ૧૨.૩૦ ની બેઠકમાં શ્રી નન્દુભાઈ સુંદર ધૂન ગવડાવી રહ્યા છે. દુર્ગે દુર્ગે જય જય દુર્ગે... હમ સબ આપે મિલકર મૈયા તેરે

દરબાર... ઝોલી ભરદે, મૈયા તેરે પૂરન ભંડાર... નંદુભાઈનો અવાજ એકદમ સુંદર... પોતે આંખો મીંચીને સાવ અલગારી મસ્તાની અદામાં ગવડાવી રહ્યા છે... શ્રીમા બેઠકખંડમાં આવી જાય છે એમને ખબર નથી. શ્રીમા એમની સામે એક મિનિટ ઊભાં રહે છે. નંદુભાઈ પોતાની મસ્તીમાં ઝૂમી રહ્યા છે. શ્રીમા ચોકલેટ ભરેલો થાળ ઉચકીને એક જ સેકંડમાં શ્રી નંદુભાઈના માથા ઉપર ખાલી કરી દે છે. અને નંદુભાઈનું રીએક્શન 'એને તો શબ્દોમાં નહીં જ વર્ણવાય.' અને આ મા પણ સાવ પેલા કનૈયાની માફક નટખટ, બીજી જ મિનિટે નીરૂબેન બધાનાં હાથમાં આઈસ્ક્રીમ આપે છે. ફરીથી "યોગેશ્વર પ્રભુને ચરણે નમીને નંદુભાઈનાં જન્મદિને બધા જ એ આઈસક્રીમ નંદુભાઈને આપે છે. એક ક્ષણમાં બલૂનોનું એક ઝૂમખું આવે છે જેનાં ઉપર શ્રીમાનાં હસ્તાક્ષરે ખૂબ સુંદર વાક્યો લખાયેલાં છે. તે સઘળાં બલુનો નંદુભાઈને ગળામાં પહેરાવી દેવામાં આવે છે. હજુ બાકી છે. બીજી જ મિનિટે શ્રી નંદુભાઈનાં ગળામાં હાર પહેરાવાય છે, એમાં ફોઈલની નાનકડી ડબ્બીઓ બાંધેલી છે. બધાને નવાઈ લાગે છે, એમાં શું હશે? તો એમાં છે શિંગોડાની ગોળપાપડી—ચોકલેટ વગેરે અવનવીન વસ્તુઓ અને આ બધી વસ્તુઓ પોતાના શરીર ઉપર ધારણ કરીને શ્રી નંદુભાઈ ધૂનમાં મસ્ત બનીને નૃત્ય કરી રહ્યાં છે. જાણે પ્રાર્થનાખંડ નાનકડા બાલમંદિરમાં પલટાઈ ગયો. અમે સૌ આ નિર્દોષ હાસ્યરસમાં મ્હાલી રહ્યાં. હસી હસીને એ દિવસે અમારા ગાલ દુખવા માંડ્યા. આવો ભવ્ય નિર્દોષ આનંદ આજ પહેલાં આટલો બધો એકસામટો ક્યારેય માણ્યો ન હતો.

શ્રીમાનો નવરંગી દરબાર હંમેશાં અવનવી પ્રતિભાથી

છલકાતો જોવા મળે છે. શ્રીમાની ફૂલવાડીનાં બે નાનકડા સૈનિકો આજે પધાર્યા હતાં. શ્રી પીનાકીનભાઈ અને પ્રશાંતભાઈ સાથે. ફૂલવાડીનાં આ બે સિંહસૈનિકો વિરેન અને ઈશાન આખી પ્રાર્થના મોઢે બોલી જાય છે. અગિયાર પ્રણામ બોલી જાય છે. સંસ્કારોની એક આગવી પ્રતિભા આ બાળકોનાં રૂપમાં જોઈ શકાય છે. શ્રીમાનું પરદેશ આવવું એટલે અહીંના આ નાનાં મોટા અમારા જેવા સૌની અંદર મૃત:પ્રાય થઈ રહેલું સંસ્કારોનું બીજ ફરીથી નવપલ્લવિત કરવાની એક મહેનત. અમને ફરીથી જીવતાં કરવાની અઘરી પ્રક્રિયા, અમને ફરીથી પરમાત્મા તરફ વાળવાની મહેનત. હે પ્રિય મા, આપ અહીં ન આવત તો આ આનંદ દરબારનાં અમે ક્યારેય દર્શન પણ ન કરી શકત. શ્રીમાની સંનિધિ કોની અંદર કેવો મોટો ફેરફાર કરે એ કાંઈ કહેવાય નહીં. શ્રીમાના મૌન પગરવની એક અસર નિર્માણ થાય છે, એ દરેકનું હૃદય સાક્ષી પૂરે છે. રાત્રે શ્રી પ્રશાંતભાઈ એમના જીવનની વાતો કરે છે. શ્રીમાની ફૂલવાડીની અને ત્યારબાદ સિંહણ મમ્મીઓની. મમ્મીઓની ગેરહાજરીમાં બાળકોનાં પપ્પાની ગંભીર હાલત, કેટલાં વર્ષો પછી એઓ મમ્મીની ગેરહાજરીમાં એમની કિંમત કેવી સમજ્યા તેની વાતો પ્રશાંતભાઈની હળવી શૈલીમાં સાંભળીએ તો જ શ્રીમા શું નવીન કાર્ય કરે છે, તે સમજી શકાય.

શ્રીમાનું એક પાસુ અદ્ભુત... ન આહ.. બોલાય કે ન વાહ બોલાય... વાણી ચૂપ બસ વંદન જ કરાય. બસ વંદન જ કરાય.

શ્રીમાની સ્લેટ દરરોજ નવા નવા વિષયોને આવરી લે. માનવમનની ત્રૂટીને સમજીને વાળે અને પ્રભુમય બનાવી દે. આજે શ્રી સંતરામ મહારાજની વિસ્તારપૂર્વક વાતો કરીને

સમજાવી છે. અમારા સૌના મન ગરબાના તાલે અને નિર્દોષ નિર્ભેળ આનંદના સથવારે રોજ રોજ હેલે ચડે છે.

શ્રી માતા જ્યોતિર્મયીજીને વિશેષ રીતે યાદ કરવામાં આવે છે. શ્રી માતાજીની માંદગી, એમણે કરેલી શ્રી ગુરુદેવ પ્રભુની મૂક સેવા... કપરો હિમાલયવાસ એમનાં તપ—તિતિક્ષાની વાતો શ્રીમા વિગતે કરી રહ્યાં છે.

શ્રી ગુરુલીલામૃતનો પાઠ પણ નિત્ય થાય છે. શ્રીમાની સ્મરણયાત્રા ક્યારેક ગૂઢ અવનવી વાતો કહેતી રહે છે. આજે ઉર્મિલાબેન—(જયંતિભાઈ)નો જન્મદિવસ છે. શ્રીમાની હંમેશને માટે અનોખી રીત હોય છે. શ્રીમા જયંતિભાઈને કહે છે ઉર્મિલાબેન વિષે જીવતાં જ બોલો...પછી પેટીમાં એ નહીં સાંભળે. જયંતિભાઈ બોલે છે. ઉર્મિલાબેન પણ ખૂબ સરસ બોલે છે. શ્રીમા એમની વિશેષતાની વાતો કરે છે. ઉર્મિલાબેન એમનાં પર્સમાં શ્રીમાનાં જન્મભૂમિની માટી સાથે જ રાખે છે. કેવો અદ્ભુત ભાવ!

શ્રીમા કહે છે શ્રદ્ધાની સંપત્ત સૌથી શ્રેષ્ઠ.

શ્રીમા વિશેષરૂપે આજે એમના પિતાશ્રીને યાદ કરે છે. રામાયણના પ્રસંગો યાદ કરે છે. પૂજ્ય શ્રી કાલિદાસદાદાના અવાજમાં શ્રી વિષ્ણુસહસ્રનામ પણ અમને સાંભળવા મળે છે. શ્રી મા જ્યારે કોલેજમાં ભણતાં ત્યારે એમણે રેકોર્ડ કરેલું. પૂ શ્રી ભીખામાનાં અવાજમાં પણ બે પદ સાંભળવા મળે છે. પૂજ્ય દાદાનું વ્યક્તિત્વ ખૂબ બહુમુખી અને પ્રતિભાશાળી સાહસિકતા એ દાદાની ઓળખ. શ્રી ભારતીબેન અને જગદીપભાઈએ કપૂરવનમાં દાદાને ત્યાં જ રહી શિક્ષણ મેળવ્યું. શરૂઆતનાં થોડાં વર્ષોમાં એટલે એઓ પણ દાદાની વાતો વિશેષ રીતે કરે

છે. માતા—પિતાને આ પવિત્ર પર્વમાં યાદ કરીને જાણે અર્ધ્ય અર્પણ કર્યો.

એક દિવસે બપોરે સાવ અચાનક જ શ્રી મા પ્રાર્થનાખંડમાં પધારે છે. અમે તો બધા આમતેમ ધૂમતાં હતાં...શ્રીમા પધાર્યા તો અમે પણ આવી ગયાં. શ્રીમા સાવ સરળ પોતાનાં લાગે...આપણા પોતાનાં લાગે, શ્રીમા સ્લેટમાં લખે છે કે—ગામડામાં રિવાજ હોય છે કે સાંજે બધા બેસવા આવે—(સાસરે જનાર કન્યા પીયર રહેવા આવે ત્યારે) તો આજે અમે પણ તમારી સાથે બેસવા આવ્યાં. લો બોલો..આપણને આ વાતનું સ્મરણ પણ ન થાય! હળવી હળવી ખૂબ બધી વાતો થઈ. શ્રીમાનાં કોલેજ વખતની બધી ઘટનાઓ તાઝી થઈ. B.A., B.ED નાં રેકટરોની વાતો. હોસ્ટેલની અનોખી વાતો. માણસોનાં પોતાનાં નાના નાના અહંકાર..એનું અક્કડ વર્તન સમય સાથે કેવું બદલાઈ જાય છે તેનો એક પ્રસંગ કહ્યો. એની શીખ એક જ કે મનુષ્યએ ક્યારેય અહંકાર ન કરવો. રોજ નમ્ર બનીને બીજાને પણ સમજતાં રહેવું. વાતો સાવ નાની, પણ ગુહ્ય ગૂઢ જ્ઞાનોપદેશથી ભરી હોય છે. માની સ્લેટની વાતો જાણે જીવન જીવવા માટેનો એક મોટો ગ્રંથ. શ્રીમાનાં એકસાથે સતત કરાયેલા શરૂઆતના પ્રથમ પોણાત્રણ મહિનાનાં ફક્ત ૦૧ શેર દૂધ ઉપરના ઉપવાસની વાતો પણ નીકળી. એ દિવસોની હું પણ એક સાક્ષી છું. શ્રીમાનાં તપશ્ચર્યારૂપી ગાઢ સંકલ્પબળનું એ પ્રથમ પગથીયું હતું, ત્યારબાદ તો શ્રીમાના કંઈ કેટલાંયે નવીનરૂપો આપણે સૌએ જોયાં અને સતત જોઈ રહ્યા છીએ.

(ક્રમશઃ)

આ જીવનનાં પુણ્ય પ્રવાસે

– શ્રી યોગેશ્વરજી

આપણે સહુ જાણીએ છીએ દરેક જીવ જે મનુષ્ય તરીકે અવતરે છે, તેને તેના જીવનનો પ્રવાસ એકલાએ જ કરવાનો છે, એટલું જ નહીં, પરંતુ તે પ્રવાસને પુણ્ય પ્રવાસ બનાવવાનો છે. એટલે તે પાપ પ્રવાસ ના બની જાય તેનું ધ્યાન રાખવાનું છે.

મનુષ્ય જીવન મળ્યું એટલે જન્મ સાથે જ સંબંધોની હારમાળા શરૂ થઈ જવાની. માતા, પિતા, ભાઈ, બહેન—દાદા, દાદી, ને ઉંમર વધતા પતિ કે પત્ની—આમ અનેક સંબંધો વય વધવાની સાથે વધતા જ જવાના. વ્યવહાર ને વ્યવસાય પણ કરવા પડવાના. પરંતુ શ્રી યોગેશ્વરજી ચેતવે છે કે ભલે સંબંધ અનેક થાય, પરંતુ જોજે “આસક્તિ કે મમત્વ” ક્યાંય ના થાય, ને જીવનના પ્રભુપ્રાપ્તિના ધ્યેયનું વિસ્મરણ ના થાય. વળી એવું જીવન જીવજો કે જીવન પૂરું થાય ત્યારે કાળની કેડી પર જે પગલાં પડે તે પુનિત હોય, બીજાઓ માટે પ્રેરણાસ્પદ બની રહે અંગ્રેજ કવિ લોંગ ફેલોની કવિતાની પંક્તિ આનું સ્મરણ કરાવે છે. Foot prints on the Sands of Time, and leave behind us. આમ આ જીવન પ્રવાસ એકલાએ આસક્તિ કે મમત્વ વગર જ પૂરો કરવાનો હોય, તો એકલા વિચરણ કરતા મનુષ્યને તકલીફ તો શ્રી યોગેશ્વરજી સૂચવે છે કે—

“તમારી જ હો ફૂંક અનોખી
વરદ હસ્ત હો શિરે તમારો
પ્રવાસ એકલ હો કરવાનો,
તો પણ લાગે નહીં અકારો.”

એકવાર પ્રભુ પ્રત્યેનો શરણાગતિભાવ પ્રસ્થાપિત થઈ જાય, પછી પ્રભુ સાથે જ છે, પ્રભુ મારા જ છે, એ ભાવ સાથે જીવતા સાધકને એકલતા લાગતી નથી.

પૂ. યોગેશ્વરજીની સરસ કાવ્યકૃતિઓમાંની આ એક સરસ કૃતિ છે. શ્રી ગુરુદેવને પણ આ ગમતી પૂ.શ્રીના પ્રસાદ સંગ્રહમાંથી આ લેવામાં આવી છે.

– તંત્રી

★ આ જીવનના પુણ્યપ્રવાસે ★

આ જીવનના પુણ્યપ્રવાસે એકલ આવી એકલ જાવું,
અંતરની વીણા પર નિશદિન ગીત સનાતન એકલ ગાવું,
આશા કેવળ એક જ મારી ધ્યેયતણું વિસ્મરણ ન થાયે,
પૂર્ણ કરું યાત્રાને ત્યારે, પાછળ પગલાં પુનિત પડાયે...

...આ જીવનના.

સંબંધ ભલે થાયે અનોખા આસક્તિ પણ ક્યાંય ન જાગે,
રોમરોમમાં મંગલવીણા તમારી જ રસઝરતી વાગે,
મમતા હો અન્યત્ર ન ક્યાંયે પ્રિય ન તમારા સમ કો લાગે,

...આ જીવનના.

સાથ સનાતન રહે સાંપડી શ્રેયસ્કર સુખદાયક ન્યારો,
તમારી જ હો ફૂંક અનોખી વરદહસ્ત હો શિરે તમારો,
પ્રવાસ એકલ હો કરવાનો તો પણ લાગે નહીં અકારો.

...આ જીવનના.

(પ્રસાદ)

પારસમણિ

— ડૉ. પ્રકાશ ગજજર

શાંતિની સાધના

આમ તો ઘણીવાર મને એવું લાગતું કે શાંતિ પ્રાપ્ત કરવા આ વિશાળ જગતમાં હું ક્યાં જાઉં? પણ હવે મને સમજાય છે કે ખરી શાંતિનો અનુભવ મેળવવા માટે મારે ક્યાંય દોડવાની જરૂર નથી. હું જ્યાં હોઉં ત્યાં જ શાંતિ મારા માટે સુલભ જ હોય; એ જ પળે, એ જ સ્થળે! જાણે કે મારી આંતરિક આત્મચેતના મને ભીતરથી સાદ પાડે છે. હું આનંદપૂર્વક એનો પડઘો પાડું છું ને પરમ શાંતિનો મારો અનુભવ નેવસર શરૂ થાય છે.

મારા શરીરના અણુઅણુમાં, અરે, મન—હૃદયના ઊંડામાં ઊંડા ભાગમાં, પ્રત્યેક રક્તકણમાં શાંતિની લહેરો વહેવા લાગે છે. મને પેલું પરમ આસાયેશદાયક, આનંદકારી નિમંત્રણ સ્પષ્ટ સંભળાવા લાગે છે : ‘શાંત બન..વધારે શાંતિની અનુભૂતિનો આનંદ માણ અને જાણી લે કે હું ઈશ્વર છું. હું તને સાદ પાડું છું, પરમશાંતિના અનુભવ માટે તને નિમંત્રણ આપું છું.’

હું સહેજ શાંત થાઉં એટલે વધારે ને વધારે શાંતિ અને આનંદ મારામાં ઊભરાવા લાગે છે. જાણે હું પ્રભુની સન્મુખ છું, અરે, એ સ્વયં મારી અંદર છે, એવી અનુભૂતિ મને થવા લાગે છે.

પરમાત્મા મને ચાહે છે, એ મારી શાંતિ અને શક્તિનું મૂળ કેન્દ્ર છે, એવી જાગૃતિ મારામાં વધતી જાય છે. આ વિશ્વાસ, આ સમજણ મારી અંદર વધારે ને વધારે શાંતિઝરણાંને વહાવવા લાગે છે. પછી તો એ શાંતિને હું બહાર પણ પ્રગટ કરવા માડું છું.

સ્વાસ્થનાં ઝરણાં

રોજિંદા કામ તો ચાલ્યા કરે. પણ હું વચ્ચે વચ્ચે બેપાંચ મિનિટ ગાળીને અંતર્મુખ બનું છું. પરમાત્માના પ્રતિનિધિ જેવો આત્મા મારી અંદર વસે છે, હું તદ્દુપ છું, એ સત્ય પ્રતિ હું સત્માન બનું છું. થોડા સમય માટે પણ મારું સમગ્ર ધ્યાન હું મારી અંતઃચેતના ઉપર એકાગ્ર કરું છું. આ માટેનો એકદમ સરળ રસ્તો છે મને મળેલા આશિષની ગણતરી કરવાનો. જે તે પળે મારી પાસે શું શું સરસ અને આનંદવા યોગ્ય છે તેની હું રીતસર ગણના કરવા લાગું છું.

સર્વપ્રથમ તો, હું જીવંત છું, પ્રભુના પ્રસાદ જેવી શ્વાસપ્રશ્વાસની ધારા મારામાં નિરંતર ચાલ્યા કરે છે, એ વિષે સત્માન બનું છું. આરોગ્ય અને ચેતનનાં નિર્ઝર મારી અંદર વહે છે, તેની નોંધ લઈ હું આનંદ પામું છું.

મારી અંદર જ નહીં, મારાં સ્વજનોમાં પણ ઈશ્વરીય ચેતના વધારે ને વધારે ઊર્જા સિંચ્યા કરે છે ને એના લીધે અમે પરમ સ્વાસ્થ્યનો, જીવંતતાનો અનુભવ કરતાં રહીએ છીએ. એ માટે હું પરમાત્માનો ખૂબ ખૂબ આભાર માનતો રહું છું.

પરમ ચૈતન્યની સ્વાસ્થ્યદાતા ઊર્જાની નિરંતર પ્રાપ્તિ માટે હું ખૂબ ખૂબ કૃતજ્ઞ છું. સાથે હું એક અનોખો આનંદ એટલા માટે પણ અનુભવું છું કે રોજેરોજ પરમ સ્વાસ્થ્ય, શાંતિ, આનંદ, સમૃદ્ધિ અને સુખ મારા જીવનમાં પ્રગટવા માટે સર્વદા તત્પર જ હોય છે.

યોગેશ્વરજીનું સંક્ષિપ્ત જીવન ચરિત્ર

— ડૉ. અરૂણિકા મનોજ દર

શાંતાશ્રમમાં અલૌકિક દર્શન

દેવપ્રયાગમાં ચક્રધરજીએ બનાવેલી નાની ઓરડી તે યોગેશ્વરજીનો શાંતાશ્રમ. તે તદ્દન નિર્જન સ્થળ. ત્યાં યોગેશ્વરજી એકલા જ રહેતા હતા. માતાજી ત્યારે સરોડા રહેતાં હતાં. આ નિર્જન એકાન્તમાં યોગેશ્વરજી દિવસમાં એક વાર જાતે ખીચડી બનાવી લઈ ખાતા. ખીચડી પણ પહાડી આબોહવામાં ક્યારેક કાચી રહી જતી તો ખીણમાં પધરાવી દેતા. ખીચડી સાથે ઘી, દૂધ, ચટણી અથાણું એવું કશું જ નહીં. સાધનાત્મક જીવનનું અસાધારણ કઠોર તીવ્ર હૃદયમંથન અને તેની દ્વારા સાપડેલું નવનીત એ ઉભયવિધ દૃષ્ટિથી દેખતાં શાંતાશ્રમના નિવાસનો ફાળો યોગેશ્વરજીના જીવનમાં શકવર્તી ગણાવી શકાય.

ઈ.સ. ૧૯૪૭ના જૂનમાં મધરાતે દેવર્ષિ નારદનો મેળાપ થયો. ભારતને તે વર્ષમાં ઓગસ્ટની પંદરમી તારીખે આઝાદી મળી. તેની લડતનો અંત આવ્યો. પણ યોગેશ્વરજીના જપતપ, ઉપવાસ, જાગરણ વગેરેનો અંત ન આવ્યો. સાધના સતત ચાલુ રહી. તે વર્ષે નવરાત્રી દરમ્યાન અને તે પછી પણ ધ્યાનમાં અવનવા અનુભવો થતા રહ્યા. ભારતને સ્વતંત્રતા મળી તો પણ ભારતની પરિસ્થિતિ તો પ્રતિકૂળ જ હતી. તેથી ભારતને મદદ કરવાની તથા આખી સૃષ્ટિમાં શાંતિ સ્થાપવાની પ્રાર્થના તો યોગેશ્વરજીની ચાલુ જ હતી. ક્યારેક ભજનોની પંક્તિઓ સંભળાતી અને સદુપદેશ સાંપડતો. નવા મંત્રો મળતા. સિદ્ધ મહાત્માઓના દર્શન થતાં. આમ આશામાં ને આશામાં નવરાત્રી

આવી અને ગઈ. દિવાળી પણ ગઈ. ૧૯૪૭ના વર્ષનો નવેમ્બર મહિનો હતો. ૧૪મી નવેમ્બરે ભાઈબીજ હતી. મધરાત્રીએ યોગેશ્વરજીને આપોઆપ સમાધિ લાગી. પછી જાગૃતિદશા દરમ્યાન તેમને જગદંબાનું અલૌકિક દર્શન થયું. યોગેશ્વરજીએ અદ્ભુત અવર્ણનીય અતિશય આનંદદાયક અવસ્થાનો અનુભવ કર્યો. આત્મકલ્યાણ અને વિશ્વકલ્યાણ બન્ને ઈચ્છિત વરદાન પ્રાપ્ત થયાં. પરંતુ યોગેશ્વરજીને તો જાગૃતિદશામાં માતા જગદંબાના ઈચ્છાનુસાર અખંડ દર્શન કરવાં હતાં. તે માટે વિશેષ સાધનાની આવશ્યકતા હતી. બીજો કોઈ સાધક હોત તો આટલામાં જ બડભાગી બની જાત. પરંતુ યોગેશ્વરજી તો પૂરા જાગૃત હતા. સાધનાના નક્કી કરેલા આદર્શ પર પહોંચ્યા વિના તેમને નિરાંત વળે તેમ ન હતી. એટલે અનશનની સમાપ્તિ પછી પણ સાધના—કાર્ય ચાલુ રહ્યું. શાંતાશ્રમમાં થોડાક વધારે દિવસો પસાર કરી, ડીસેમ્બરની ૮ તારીખે આશા, શ્રદ્ધા, ઉત્સાહ તથા મૌનવ્રત સાથે તેમણે દેવપ્રયાગ છોડ્યું. માતા જગદંબાના આદેશને અનુસરીને તે પછી તેઓ ચંપકભાઈ પાસે વઢવાણ ગયા. ત્યાં રહ્યા. આઝાદી પછી ચંપકભાઈને ધરપકડનો ભય મટી ગયો હતો.

દાદીમાનું મૃત્યુ

એ અરસામાં ૧૯૪૮ના ૩૦મી જાન્યુઆરીએ મહાત્મા પૂ. ગાંધીજીની હત્યા થઈ. અને નવેમ્બર માસમાં યોગેશ્વરજીના પિતાની માતા એટલે દાદીમાનું મૃત્યુ થયું. દાદીમાના મૃત્યુનો પ્રસંગ યોગેશ્વરજી માટે કસોટીરૂપ હતો. સગાંવહાલાંના આકોશ તથા—આ કુદરતી મરણ નથી હત્યા છે. એવા આક્ષેપો વચ્ચે દાદીમાની તેમણે અંતિમક્રિયા તો કરી પણ દાદીમાના બારમાના

દિવસે એક નનામા પત્રે કંટ્રોલ ખાતાના અધિકારી યોગેશ્વરજીના ઘરની તલાશી લેવા આવ્યા. પણ ભોંઠા પડી ચાલ્યા ગયા. અમંગળ ઘટના ઈશ્વરકૃપાથી ફજેતી વગર પૂરી થઈ. પોતાની સાસુના મૃત્યુથી યોગેશ્વરજીના માતા કૌટુંબિક જવાબદારીમાંથી મુક્ત થયાં. તેમને માટે હવે સાધક પુત્ર સાથે રહેવામાં બાધક કશું ન રહ્યું. અત્યાર સુધી સાસુમાને કારણે યોગેશ્વરજીનાં માતા સરોડામાં રહેતાં હતાં અને હિમાલયમાં યોગેશ્વરજી એકલા રહેતા હતા. હવે યોગેશ્વરજી તેમના માતાજીને તીર્થયાત્રા કરાવી શક્યા. અલબત્ત આ બન્ને મૃત્યુ—મહાત્મા ગાંધીજી તથા યોગેશ્વરજીના દાદીમાના મૃત્યુએ યોગેશ્વરજીના જીવન પર ઘેરી અસર પડી.

યોગેશ્વરજીએ માતાજી તથા ચંપકભાઈ સાથે ગંગોત્રી યમનોત્રી, બદરીનાથ તથા કેદારનાથ—એ ચાર ધામની કષ્ટદાયક યાત્રા કરી. દક્ષિણ ભારતમાં રામેશ્વર, મદુરા તથા કન્યાકુમારીની યાત્રા કરી. કાશ્મીરનો પ્રવાસ કર્યો તથા માતાજી સાથે અમરનાથની વિકટ યાત્રા પણ કરી. હરદ્વારના કુંભમેળામાં પણ ગયા. આમ સતત યાત્રા તથા સતત સાધના બંને સાથેસાથે ચાલતા રહ્યા.

સાધના દરમ્યાન અનેકવાર યોગેશ્વરજીને ચમત્કારી અનુભવો થયા. ટિહરીની પદયાત્રા વખતે, દક્ષિણેશ્વરની મુલાકાત વખતે, ચંપકભાઈની ગંભીર માંદગી વખતે, દાદીમાના મૃત્યુ પ્રસંગે જે સુખદ શાતાદાયક દિવ્ય અનુભવો તેમને થયા તેને વિષે વિગતવાર માહિતી ઈચ્છનાર જિજ્ઞાસુએ યોગેશ્વરજીની આત્મકથા ‘પ્રકાશના પંથે’ના એ રસપ્રદ પૃષ્ઠો અચૂક જોઈ જવાં જોઈએ.

મનોકામના ફળી

યોગેશ્વરજીને ૧૯૪૭માં નવેમ્બરમાં મા જગદંબાનું પ્રથમવાર સાક્ષાત્ દર્શન થયું તે પછી બારેક વર્ષનું એક તપ તેઓ તપ્યા. છેવટે ઈ.સ. ૧૯૬૦માં મુંબઈમાં સુદીર્ઘ સમયના ઉપવાસ, અંતરાત્માનો પોકાર અને પ્રાર્થનાવ્યાપાર સાર્થક થયાં. પરમાત્માની જે પરાત્પર સર્વસમર્થ મહામહિમામયી શક્તિનો ધ્યાનાવસ્થામાં વારંવાર સંસ્પર્શ અથવા સાક્ષાત્કાર થતો હતો, તે શક્તિ અથવા માતા જગદંબાનો સંસ્પર્શ હવે જાગૃતિદશામાં સ્થૂળ ભૂમિકા પર તેમને થવા માંડ્યો. પરમ ચેતનાનો સનાતન સંપર્ક અને એની સાથેનો ઈચ્છાનુસાર વાર્તાલાપ હવે શક્ય બન્યો. વર્ષોનાં તપ, વ્રત અને વેદના સફળ થયેલાં લાગ્યાં સાધના સાર્થક થઈ. પરમાત્માની ચેતનાના સ્થૂળ ભૂમિકા પરના એ અનુભવની અલૌકિક અવસ્થા ત્યારપછી નિત્ય નિરંતર ચાલુ જ રહી. એટલે ધ્યાન, સમાધિ તથા જાગૃતિના ભેદ મટી ગયા. એ અલૌકિક અનુભૂતિના પરિણામે કેટલીય અવનવી શક્તિઓનો આવિર્ભાવ થયો. યોગેશ્વરજીનું જીવન ધન્ય બની ગયું. ભૂતભાવિના ભેદ સરળ બન્યા. તેમનું જીવન પરમાત્માની પરમ શક્તિ કે જગદંબાના સીધા પવિત્ર પથપ્રદર્શન પ્રમાણે એની જ લીલારૂપે ચાલવા લાગ્યું. માનું સતત સાંનિધ્ય સાંપડ્યું. અખંડ અનવરત અનુસંધાન મળ્યું. એ ઘટના જીવનની અમૂલ્ય આશીર્વાદરૂપ અમર ઘટના બની ગઈ.

(ક્રમશઃ)

પ્રશ્નોત્તરી

— શ્રી યોગેશ્વરજી

ગુરુવિશે

પ્રશ્ન : પૂર્ણતા પોતેજ શું વિશિષ્ટ આકાર ધારણ કરીને ગુરુના રૂપમાં પ્રગટ થતી હોય છે?

ઉત્તર : ગુરુના રૂપમાં પૂર્ણતા પોતે જ વિશિષ્ટ આકાર ધારણ કરીને પ્રકટ થાય છે એવું તો કેવી રીતે કહી શકાય? બધા ગુરુ પૂર્ણ નથી હોતા. હા, એટલું અવશ્ય કહી શકાય કે ગુરુ પરમાત્માના પ્રતિનિધિ હોય છે, પરમાત્માનો સનાતન સંદેશ સંભળાવીને પરમાત્માભિમુખ કરે છે, ને બંધનમુક્તિ, પૂર્ણતા તથા પરમાત્માદર્શનની પ્રેરણા પૂરી પાડે છે. એમની મદદથી અપૂર્ણતામાંથી પૂર્ણતામાં પ્રવેશ કરી શકાય છે અથવા પૂર્ણતાને પોતાની અંદર પ્રગટાવી શકાય છે. એટલું સાચું છે.

પ્રશ્ન : ગુરુ અને શિષ્યનો સંબંધ સનાતન હોય છે ને જન્મજન્માંતરસુધી ચાલે છે?

ઉત્તર : ગુરુ અને શિષ્યનો સંબંધ જન્મજન્માંતરસુધી ચાલે છે અથવા નથી પણ ચાલતો. એ એક જ જન્મપૂરતો, એક જન્મમાં પણ થોડાંક વરસો પૂરતો મર્યાદિત રહેશે કે આગળ વધશે એનો આધાર સંસ્કારો પર રહેતો હોય છે. સર્વકાંઈ સંસ્કાર કે રૂણાનુબંધને અનુસરીને નક્કી થાય છે. એ સંબંધમાં કોઈ એકસરખો નિયમ નથી લાગુ પડતો.

પ્રશ્ન : શિષ્યને મુક્તિ અપાવ્યાસિવાય ગુરુ પોતે મુક્ત નથી થતાં? ગુરુનું ઉત્તરદાયિત્વ એટલું બધું મોટું હોય છે?

ઉત્તર : જે ગુરુ શિષ્યને મુક્ત કરવાની ઉત્કટ ઈચ્છા રાખે ને શિષ્યને મુક્ત કરવા માટે શરીરને છોડ્યા પછી અવારનવાર આવવાનો સંકલ્પ કરે તે ગુરુ શિષ્યની મુક્તિ કે સદ્ગતિને માટે પ્રયત્ન કરે એ દેખીતું છે. તેવા ગુરુ જીવનમુક્ત અવસ્થાનો અનુભવ કરવા છતાં પણ સ્વેચ્છાનુસાર જીવનનો અભિનય ચાલુ રાખે છે. એવા સંકલ્પવગરના બીજા ગુરુને માટે એવું વિધાન લાગુ નથી પડતું. બીજા ગુરુના આશીર્વાદ અને પ્રથમદર્શનથી શિષ્યનું કલ્યાણ થાય છે. ગુરુની અદૃષ્ટ છતાં અમોઘ શક્તિ શિષ્ય કે શરણાગતના જીવનનું શ્રેય સાધે છે. શિષ્યના જીવનમાં ક્રાંતિ કરીને એ સહજ રીતે જ પોતાની કલ્પનાતીત કરામત કરી બતાવે છે, ને શિષ્યને સર્વપ્રકારે કૃતાર્થ કરે છે.

પ્રશ્ન : એક વ્યક્તિના એકથી વધારે ગુરુ હોઈ શકે?

ઉત્તર : હોઈ શકે. જેની પાસેથી જીવનના વિકાસનું માર્ગદર્શન મળે, પ્રેરણાની પ્રાપ્તિ થાય, ને શાંતિ સાંપડે, તેને ગુરુ કહી શકાય. એવા ગુરુ એક કરતાં વધારે હોઈ શકે. એનો આધાર સાધકની આવશ્યકતા પર રહે છે. મોટે ભાગે તો માનવ કોઈ એકજ પુરુષને ગુરુ કરે છે. જેના તરફથી એને મંત્ર કે માર્ગદર્શન મળે, પ્રેરણા કે પ્રકાશ જડે, જ્યાં એની આંખ અને એનું અંતર ઠરે, એને શાંતિ લાગે, અને એનો આત્મા સમર્પિત બને, તેની સાથે એ શિષ્યતરીકેનો સંબંધ સ્થપાતો હોય છે. રામકૃષ્ણ પરમહંસદેવે કહ્યું છે કે શિક્ષાગુરુ અનેક હોઈ શકે પરંતુ દીક્ષાગુરુ એકજ હોય. તેવી રીતે જીવનનું સર્વસમર્પણ પણ એકજ ગુરુનાં શ્રીચરણોમાં હોઈ શકે.

પ્રશ્ન : કોઈને ગુરુરુપે સ્વીકારવાની કે પસંદ કરવાની

સ્વતંત્રતા મનુષ્યને છે કે નથી?

ઉત્તર : છે. મનુષ્ય સ્વતંત્રરીતે વિચારે છે, વિચારીને નિર્ણય લે છે, અને લીધેલા નિર્ણયાનુસાર વર્તે છે. એ રીતે વિચારતાં એને ગુરુ કરવાની પણ સંપૂર્ણ સ્વતંત્રતા છે. એની પોતાની ઈચ્છાવિરુદ્ધ કોઈ એના જીવનમાં કોઈ ગુરુને લાદી નથી શકતું. જે થાય છે (ગુરુની પ્રાપ્તિ સંબંધમાં) તે તેની સંમતિ કે સ્વીકૃતિથી જ થતું હોય છે. એટલે ગુરુને પસંદ કરવાની સ્વતંત્રતા મનુષ્યને નથી એવું માનવા—મનાવવાની જરૂર નથી. ગુરુ જીવનમાં કોઈ પ્રકારના વિશેષ પ્રયત્નવિના આપોઆપ અથવા એકાએક આવી મળે તો પણ મનુષ્ય એમની ઉપર વહેલો કે મોડો મંજૂરીની મહોર તો મારતો જ હોય છે.

પ્રશ્ન : ગુરુભાવ, ગુરુ તથા સદ્ગુરુ એટલે શું?

ઉત્તર : ગુરુભાવ એટલે ગુરુતરીકેનો ભાવ. ગુરુતરીકેનો ભાવ શિષ્યને હોય તો તે શુભ અથવા કલ્યાણકારક કહેવાય છે, પરંતુ એવો ભાવ અને અહંભાવ જો ગુરુમાં હોય તો તેને શુભ, શ્રેષ્ઠ અથવા કલ્યાણકારક ભાગ્યે જ કહી શકાય. ગુરુમાં કોઈ જાતનો અહંભાવ કે ઘમંડ ના જોઈએ. ગુરુ શબ્દ સૌ કોઈને માટે વપરાય છે પરંતુ સદ્ગુરુ શબ્દ સૌ કોઈને માટે નથી વપરાતો. સદ્ગુરુ તો એનેજ કહી શકાય જેણે પરમસત્યની પ્રાપ્તિ કરી હોય, પરમ શાંતિ મેળવી હોય, અથવા પરમસત્યની કે પરમશાંતિની પ્રાપ્તિ કરવાના પ્રામાણિક પ્રયત્નો કર્યા હોય, સત્યરુપી પરમાત્માની સાથે જેણે સંબંધ સ્થાપ્યો હોય અથવા સ્થાપવાનો સાધનાત્મક પ્રયાસ કર્યો હોય તેને સદ્ગુરુનું નામ આપી શકાય.

પ્રશ્ન : ગુરુદીક્ષા, ગુરુદક્ષિણા ને ગુરુમંત્ર એટલે શું?

ઉત્તર : શિષ્યને ગુરુતરફથી જે દીક્ષા આપવામાં આવે છે તેને ગુરુદીક્ષા કહેવામાં આવે છે. તે દીક્ષાના જુદાજુદા પ્રકારો છે. ગુરુ પોતાના સંકલ્પથી જે દીક્ષા આપે છે તેને સંકલ્પદીક્ષા કહેવામાં આવે છે. સ્પર્શદ્વારા આશીર્વાદ આપીને જે દીક્ષા આપે છે તેને સ્પર્શદીક્ષાનું નામ આપવામાં આવે છે. મંત્ર આપીને જે દીક્ષા આપે છે તે મંત્રદીક્ષા કહેવાય છે. ગુરુ દષ્ટિપાતથી પણ દીક્ષા આપે છે. ગુરુદીક્ષામાં ઘણી શક્તિ સમાયેલી છે.

ગુરુને આપવામાં આવતી ભેટને ગુરુદક્ષિણા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. સાચી ગુરુદક્ષિણા શ્રદ્ધાભક્તિથી સંપન્ન થઈને ગુરુના માર્ગદર્શન પ્રમાણે ચાલવામાં રહેલી છે. છતાં પણ સ્થૂળ દક્ષિણાનેજ સમાજમાં ગુરુદક્ષિણાનું નામ આપવામાં આવે છે.

ગુરુદ્વારા આપવામાં આવતા મંત્રને ગુરુમંત્ર કહે છે. ગુરુમંત્રની અંદર ધાર્યા કરતાં ઘણી વધારે શક્તિ હોય છે. એનો આધાર લેવાથી શિષ્યને સાધનામાં મોટી મદદ મળે છે અને એનું શ્રેય સધાય છે. એનો આધાર ખૂબ જ શ્રદ્ધાભક્તિપૂર્વક લેવો જોઈએ.

પ્રશ્ન : આવશ્યકતાપ્રમાણે ગુરુમંત્ર બદલી શકાય?

ઉત્તર : જરૂર બદલી શકાય. પરંતુ ગુરુમંત્રને બદલવાની પ્રક્રિયાની પાછળ આવશ્યકતા અને એ પણ અનિવાર્ય આવશ્યકતા હોવી જોઈએ. મંત્રને બદલવાની પ્રક્રિયા એક પ્રવૃત્તિ, શોખ કે ફેશન ના બનવી જોઈએ. જીવનની એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા તરીકે એકાદવાર મંત્રને બદલવો પડે તે જુદી વાત છે પરંતુ મંત્રને બદલવાનો ચસકો લાગી જાય અને મંત્રને અવારનવાર બદલ્યા કરાય અથવા એ બદલવાની પ્રવૃત્તિ

સહજ થાય તો તે જરાપણ હિતાવહ ના કહી શકાય. એવી પ્રવૃત્તિ સાધકને બદલે બાધક અને તારકને બદલે મારક જ વધારે થઈ પડે.

પ્રશ્ન : ગુરુની સંનિધિ ના હોય અને પ્રેરણા પણ પ્રાપ્ત થતી બંધ થાય તો એમનો સનાતન સંબંધ સમાપ્ત થયો એવું માનવું?

ઉત્તર : ના. ગુરુની સ્થૂળ સંનિધિ ના હોય તેથી શું થયું? એમની સૂક્ષ્મ સંનિધિ રહેવી જોઈએ. ગુરુની પ્રેરણા પણ વધારે વખત કે સદાને માટે જરૂરી ના હોય એવું બની શકે, તો પણ એમના પ્રત્યેની શ્રદ્ધાભક્તિ તો અખંડ જ રહેવી જોઈએ. એને લીધે જ એમનો સંબંધ અખંડ અથવા સનાતન રહે છે કે બને છે. એ સંબંધ કદીપણ પૂરો નથી થતો ને ના થવો જોઈએ. પછી એ સ્થૂળ રૂપમાં ચાલુ રહે કે સૂક્ષ્મ રૂપમાં એ જુદી વાત છે.

પ્રશ્ન : અદ્વૈતની અનુભૂતિ થતાં ગુરુશિષ્યનો સંબંધ ટકી શકે છે?

ઉત્તર : ટકી શકે પણ ખરો અને ના પણ ટકી શકે.

પ્રશ્ન : એટલે?

ઉત્તર : અદ્વૈતની અનુભૂતિ થયા પછી વસ્તુતઃ એ સંબંધની આવશ્યકતા નથી હોતી. એ સંબંધ સાર્થક કે સફળ થાય છે જ્યાં સર્વત્ર, સૌમાં ને સૌના સ્વરૂપમાં પરમાત્મા છે ત્યાં ગુરુ તથા શિષ્યના ભેદ ક્યાંથી ટકી શકે? તો પણ કેટલાક તે કાયમ રાખે છે. જેમકે શ્રી આદ્ય શંકરાચાર્ય. એ ગુરુપ્રેમથી પ્રેરાઈને એમના ગુરુને પ્રત્યેક ગ્રંથમાં યાદ કરે છે. શ્રી જ્ઞાનેશ્વર મહારાજના સંબંધમાં પણ એવું જ કહી શકાય. એમની ગુરુભક્તિ જાણીતી છે. જ્ઞાનેશ્વરી ગીતાજેવા ગ્રંથરત્નના વાચનથી એ હકીકત સુચારુરુપે સમજી શકાય છે.

જવાબદાર મુમુક્ષુનાં લક્ષણો

— પૂ. ગુરુદેવ શ્રી રાકેશભાઈ

નિરીક્ષણ

ટીકાથી ખોટું લાગ્યું અને પ્રશંસાથી સારું લાગ્યું, એનો અર્થ એટલો જ કે તમારા પગને હજી રસ્તાની ધૂળ ચોંટે છે. મોક્ષમાર્ગ પર ચાલવાનો પ્રયાસ તો તમે કરી રહ્યા છો, પણ હજી ધૂળ અને મેલ, પવન અને વાવાઝોડું તમને અસર કરી જાય છે. જીવનના મેલથી મેલા થાઓ છો એટલે કે હજી મોટા નથી થયા, મુક્ત બન્યા, અલિપ્તા નથી કેળવાઈ. હજી કાચા છો. હવાનો એક નાનકડો હિલોળો આવ્યો અને તમે પડી ગયા! માન અને અપમાન, પ્રશંસા અને ટીકા, કદર અને તિરસ્કાર એ તો તડકો—છાંચડો છે, ફેરબદલીની રમત છે. પ્રત્યેકની ખૂબ જાગૃતિ રાખવાની જરૂર છે.

આમ, માન—અપમાનનો પ્રસંગ તે મુમુક્ષુ માટે આત્મખોજનો અવસર બની ગયો. માનથી આનંદ તો થયો, પણ તે માનથી આનંદ થયો એ સમજાતાં પાછું દુઃખ થયું. ટીકાથી દુઃખ લાગ્યું હતું એ વાત સાચી, પણ ટીકાથી દુઃખ થયું એ મંથનથી વધુ દુઃખ અનુભવાયું. એક પ્રત્યે ગમો થાય અને બીજા પ્રત્યે અણગમો જાગે, પોતાની આ વૃત્તિ તેને બિલકુલ ગમતી નથી. ‘એક પર રાગ અને એક પર દ્વેષ એવી સ્થિતિ એક રોમમાં પણ તેને પ્રિય નથી.’

નિત્ય કરવું

નિત્ય આત્મનિરીક્ષણ અત્યંત હિતકારી છે. તેનાથી અમૂલ્ય લાભ થાય છે. સાધકને માટે તે અત્યંત આવશ્યક, કહો કે અનિર્વાય છે. વેપારી રોજ દુકાન બંધ કર્યા પછી હાથમાં ચોપડો

લઈને બેસે છે. આજે કેટલું આવ્યું અને કેટલું ગયું એનો બારીકાઈથી હિસાબ કાઢે છે. એ ઉપરથી ક્યારે કેટલો માલ મંગાવવો પડશે અને નફા—નુકસાનનું પ્રમાણ કેટલું છે એનો ચોક્કસ ખ્યાલ તે મેળવે છે. એ ચોક્કસ ખ્યાલ વિના તેનો વેપાર વહેલો—મોડો ખોટમાં જશે. ધંધામાં શું આવે છે અને જાય છે એની ગણતરી આવડે છે, તો મનમાં શો મેલ આવે છે અને એમાંથી ભાવના કે વાસનારૂપે શું શું નીકળે છે તેનો હિસાબ ન રાખીએ તો આપણો જીવનધંધો પણ વહેલો—મોડો ખોટમાં જ જશે એ વાત પણ વેપારની ખોટ જેટલી જ ચોક્કસ છે. મુમુક્ષુ જો નોંધ ન રાખે કે પોતાના અંતરમાંથી શું પ્રગટ્યું અને શું વિલીન થયું. તો તેનું આધ્યાત્મિક જીવન આટોપાતાં વાર નથી લાગતી.

દિવસમાં શ્રમ કરતાં શરીરે મેલ ચડે છે. તે આપણે સ્નાન કરીને ઉતારીએ છીએ, એટલે શરીર સ્વચ્છ અને સ્વસ્થ રહે છે. દિવસો સુધી જો દેહની આટલી માવજત કરવાનું ચૂકીએ તો કેટલી ગંદકી થાય, અકળામણ થાય! દેહ માટે કરીએ, ઘરની ચાર ઓરડીઓ માટે પણ રોજ ઝાડુ વાળીને કરીએ, પરંતુ મનના મેલા—ગંધાતા ખૂણાઓ જોઈને એક વાર પણ તેના ઉપર પોતું ફેરવવાનું સૂઝતું નથી? કેટલી બધી ગંદકી ત્યાં ભેગી થઈ હશે?

વેળાસર કરવું

નિત્ય આત્મનિરીક્ષણથી પોતાના અંતરનું સાચું ચિત્ર દષ્ટિગોચર થતું જાય છે. કિલ્લાનો કોટ એકસરખો મજબૂત હોતો નથી. ક્યાંક દીવાલ ઊંચી અને નક્કર છે, તો ક્યાંક ઘસાયેલી—તૂટેલી છે. જો કિલ્લાના સરદારને ખબર ન હોય કે કોટમાં ક્યાં તિરાડો છે તો દુશ્મન તેનો લાભ લેશે. તક લઈને ત્યાંથી ચડાઈ કરશે અને ગઢ સહેલાઈથી સર કરશે. જો સરદાર કિલ્લાની

નબળાઈ જાણતો હોય તો પોતાનું રક્ષક સૈન્ય એ ત્યાં ગોઠવી શકે. તમારા મનના કિલ્લામાં પણ કેટલાંક ભયસ્થાનો છે, પણ તમે એટલા કાયર છો કે પોતાની નબળાઈઓનું ભાન જીરવી પણ શકતા નથી. અરે! જ્ઞાનીઓ કહે છે કે પોતાની નિર્બળતાનો અહેસાસ, પોતાની નબળી કડીનું જ્ઞાન એ જ તમારું સામર્થ્ય છે. તમારી નબળાઈઓનો સ્પષ્ટ, ચોક્કસ ખ્યાલ કદાચ તમને—કિલ્લાના સરદારને નથી; પણ તમારા અંગત શત્રુઓ, તમારી પોતાની દુર્વાસનાઓ એની પૂરી માહિતી મેળવી ચૂક્યાં છે. જો તમે એ ભયની જગ્યાએ તમારી રક્ષક સેનાની જમાવટ વખતસર નહીં કરો તો એ ફાટ પડેલી દીવાલમાંથી તમારા આંતરિક રિપુ હુમલો કરીને તમારા મનનો કબજો લઈ લેશે.

સૂક્ષ્મ કરવું

મોટું અવકાશયાન ભયંકર ધડાકા સાથે ફૂટે એ તેના ઍજિનમાં ભારે ખામી હતી એ માટે કે તેનો એક નાનકડો સ્કૂ અવળો મુકાયો હતો એ માટે? ગણિતના લાંબા દાખલામાં જવાબ ખોટો આવે તે દાખલાની આખી રીત ખોટી હતી એ માટે કે એક નાનકડા ચિહ્નમાં ઓછાના વત્તા કે વત્તાના ઓછા થયા તે માટે? આપણું જીવન નિષ્ફળ જાય તે કોઈ મોટી ભૂલ કરી એ કે રોજ નાની નાની બાબતોમાં બેદરકારી રાખી હતી તે માટે? તેથી સૂક્ષ્મ, બારીક નિરીક્ષણ કરતા રહો અને ભૂલને, રાગને વેગને શરૂઆતથી જ રોકી દો. એક વાર ભૂલ વણસે, રોગ વકરે, વેગ વધે પછી એમાંથી પાછું વળવું ખૂબ જ અઘરું બની જાય છે.

અવિરત જાગૃતિ

વિમાનને ઊડતું મૂકવા જમીન પર એને દોડાવીને એને અમુક વેગમાં લાવવાનું હોય છે. એ વેગ આવતાં પહેલાં વિમાનને કોઈ કારણસર રોકવું હોય તો હજી બ્રેક મારીને

જમીન પર રોકી શકાય છે. પરંતુ એક વાર એ વેગ આવી ગયા પછી પાછા નહીં જવાય. આગળ ગયે જ છૂટકો. પછી વિમાન ઊડે તો ઊડે અને અફળાય તો અફળાય, પણ જમીન પર રોકી શકાતું નથી. માટે એ વેગમાં આવતાં પહેલાં વિમાનીએ પૂરી તપાસ કરવાની હોય છે કે ઉડ્ડયન માટે બધું તૈયાર અને અનુકૂળ છે કે કેમ? એ વેગ આવ્યા પછી બ્રેક ન ચાલે. માટે કુવૃત્તિ વિશેષ પ્રબળ બની જાય તે પહેલાં એને બ્રેક મારી દેવી. આ આત્મનિરીક્ષણથી જ શક્ય બને. એક વાર આવેશ વધી ગયા પછી પ્રલોભન નિષ્ફળ જાય, સલાહ બહેરા કાને અથડાય, ધમકી અસર ન કરે. જેમ વિમાન રોકી ન શકાય, તેમ વૃત્તિ પણ રોકી ન શકાય. કુવૃત્તિની પ્રગટતા થતાં જીવ તેને પોષી લે છે અને પછી પેટ ભરીને પસ્તાય છે! આમાંથી ઊગરવાનો એક જ ઉપાય છે—અવિરતપણે જાગૃત રહેવું.

જીવ ગુસ્સો કરે છે અને પાછો દુઃખી પણ થાય છે કે હું કેમ ગુસ્સે થયો! મનમાં એનું દુઃખ રહ્યા કરે છે કે એક તરફ આટલો બધો ગુસ્સો અને બીજી તરફ કારણ તો સાવ નજીવું! કોઈ અન્યાય થાય, કોઈ વ્યક્તિ અપમાન કરે કે છેતરે તો ગુસ્સે થવાય અને ગુસ્સો કઢાય એ તો સમજાય; પણ દુઃખ એટલા માટે થાય છે, પોતાની ઉપર નારાજ એટલા માટે થવાય છે કે કેટલાક વખતથી પોતે ગમે તે નાના કારણથી ગુસ્સે થવા લાગ્યો છે. કારણ નાનું અને ગુસ્સો મોટો. મૂળ સાવ મહત્વહીન અને છતાં ક્લેશ ભયંકર. ક્લેશ કે ગુસ્સાનું કારણ જ નથી એમ કહીએ તોય ચાલે અને તોપણ તરત ગુસ્સો અને બૂમો અને વરાળ; અને પછી ગ્લાનિ. આમ કેમ થયું? ખૂબ પશ્ચાત્તાપ થાય કે આટલા નાના કારણ માટે આટલો બધો ક્લેશ કર્યો!

(ક્રમશઃ)

પનામાનો પુણ્ય પ્રવાસ

— મા સર્વેશ્વરી

પનામા ૦૬-૦૮-૦૫ શનિવાર

પ્રથમ જાહેર કાર્યક્રમ માનો એવો છે જેમાં ચાર દેશના રાષ્ટ્રગીત ગવાયાં.

માને આ વિચાર ત્રણ દિવસથી શ્રી હરિએ જ ધર્યો હતો.

ગઈ કાલે એ જ ગીતો ગવાતા હતા, ત્યારે હોલના ૬૦૦-૭૦૦ ભક્તો ખૂબ શાંતિથી ઊભા હતા. બાળકો પણ શિસ્ત પાળી શક્યા.

ચાર દેશનું મંગલ કલ્યાણ થાઓ. અરે! સમગ્ર વિશ્વનું સકલ સૃષ્ટિનું મંગલ થાઓ. એવી શુભ ભાવના સાથે આ સત્સંગ યાત્રાની પરિસમાપ્તિ થઈ.

શ્રી ગુલાબબહેનના કહેવા પ્રમાણે ઘણો નવો વર્ગ હતો. શ્રી ગુલાબબહેન શ્રી વસંતભાઈએ પ્રગટાવેલી દીવડીનો ઉજ્જવલ પ્રકાશ હતો. નાનકડાં બીજનું એ વટવૃક્ષ હતું.

શ્રી ગુલાબબહેન કહે ‘પ્રકાશના પંથે’ બહાર પડ્યું ને જ્યારે અમને મળ્યું હતું ત્યારે અમે દરરોજ રાત્રે બેસીને વાંચતાં. શ્રી વસંતભાઈ તથા દિનેશ અને નાનકડો ૫-૭ વરસનો દિવ્યેશ ત્રણેને હું વાંચી સંભળાવતી.

એ નાનકડો દિવ્યેશ આજે તો મોટાભાઈ ને પિતાનું છત્ર ગુમાવી બેઠો છે પણ ૬૭ વરસના માતા ગુલાબબહેનની છત્રછાયામાં આવડો મોટો ૫ દિવસનો ઉત્સવ ઉજવી શક્યો.

પ્રભુની જ એ યોજના હશે. બાળપણમાં પ્રકાશના પ્રંથેનું

ફેબ્રુઆરી : ૨૦૧૨

૩૫

શ્રવણ જાણે સોળે કળાએ ખીલી ઉઠ્યું ને પૂ.શ્રીના જ ભક્તોને પનામામાં આવકારી પનામાની જનતાને પણ સત્સંગનાં પીયૂષપાન પાઈ શક્યો. નાનકડી ઉંમરે દિવ્યેશ ઘણું મોટું કામ કરી શક્યો.

દિવ્યેશની એક વિશેષતા. માની દરેક સૂચના અક્ષરશઃ શિરોમાન્ય. આજે જ કહેતો હતો, મા હતાં તો કર્પૂરવનમાં પણ સફળ થયા. મા હતાં તો ત્યાં તેટલા દિવસ મરણ, માંદગી કે અકસ્માત ના થયાં. અને અહીં પણ પાંચ દિવસ માને લીધે સફળ થઈ ગયા.

ગઈ શિબિર પનામામાં અમે આ દિવસોમાં જ કરી હતી. હું બીજે જ દિવસે માંદો પડી ગયો હતો.

અને આ સત્સંગ યાત્રામાં તો કેટલી દોડાદોડ વચ્ચે પણ હું માંદો ના પડ્યો. પણ મને લાગે છે કે મા જશે પછી જ થાક લાગશે.

મા છે માટે આ બધી દોડાદોડ થાય છે.

યુવાન છે, ઉત્સાહી છે, શ્રદ્ધાળું છે, આજ્ઞાંકિત છે. માતાપિતાનો સંસ્કારવારસો દીપાવ્યો છે. પવિત્ર જીવન જીવે છે.

તો દિવ્યેશનાં ધર્મપત્ની બીના પણ ભારે ઉત્સાહી, આજ્ઞાંકિત અને ફૂલોના શણગારની શોખીન છે.

ધર્મપત્નીની શ્રદ્ધા પણ સફળતાનું એક કારણ છે સૌની સેવામાં જાણે ૨૪ કલાક હાજર. સૌ સાથે જાણે મિત્રભાવ.

વિશેષતાને વધાવતા વધાવતા આ સમગ્ર હરિનો વ્યાપાર આગળ વધી રહ્યો છે.

આજે સવારે ૧૧ વાગે દિવ્યેશ ને રાજુ યાત્રી મળે છે. આજે તે ન્યુ જર્સી જાય છે. મા પાસે એક કલાક બેઠો છે.

૩૬

અધ્યાત્મ

રાજુ કહે છે :- મા તમારી વિશેષતાને અમે ક્યારે પૂરેપૂરા સમજી શકીશું? મારો તો એક જ આધાર આપ છે. અમારા કલ્યાણની આપની સર્વ યોજનાને અમે શ્રદ્ધાથી વધાવી શકીએ ને આપના શરણે જ જીવન સફળ કરીએ.

આજે યાસ્મીન પણ વિદાય લે છે. વરસોથી એ છોકરી માને રાખડી બાંધે છે. આજે પણ તે રાખડી, ફળો લઈને આવી છે.

વરસો પહેલાં એ રડતી હતી, મારે ભાઈ નથી એનાં આંસુ જોઈને માએ કહ્યું, લે મા જ તારો ભાઈ, અને તે દિવસે તેણે રાખડી બાંધી.

એ ત્યારે તો નાની હતી. આજે તો લગ્નજીવનમાં પ્રવેશી છે છતાં રાખડીનો નિયમ પાળે જ છે.

યાસ્મીનના પ્રેમ ને શ્રદ્ધાના પ્રતીકને મા સ્વીકારે છે. આજે સાંજની બેઠકમાં મા ચાર કલાક નીચે બેઠાં છે. શ્રી ગુલાબબહેન, શ્રી જયુભાઈ, જગદીપ, નયના, મુન્નીબહેન સૌ થોડા થોડા વાર્તાલાપ આપે છે.

બેઠકમાં વિડિયો સૌ જુએ છે. બેઠક પછી યુવાન કોલજીયનો, ૧૦-૧૨ બહેનો માને વીંટળાઈ વળે છે.

મા અમને યાત્રા કરાવો. અમારી સાથે રહે. બુર્કીંગ લંબાવી દો. પાંચ વરસે પધાર્યા તો ૫૦ દિવસ રહેવું પડે.

આવી આવી વાતો તે બહેનો કરી રહી છે અને પરિણામે આવતીકાલે એ સૌ સાથે મા બે મંદિરોની યાત્રા કરશે.

આજે પણ વિશાલ, નિકુંજ, જેવા યુવાનોને નાનો ૧૦ વરસનો બાળક પણ વિવિધ નિયમો લેવાની વાતો કરે છે.

નિકુંજ-વિશાલ કહે મા કોક પીવાનું છોડી દેવું છે.

એક છોકરી કહે મા મેં મીટ છોડી દીધું છે એક નાનકડો

બાળક કહે મારે પણ મીટ છોડવું છે.

મા પૂછે છે એના માતા-પિતા છે?

હા.

તમે મીટ ખાવ છો?

માતા કહે હું નથી ખાતી.

પિતા ઉભા જ હતા એટલે મા એ લખ્યું પુત્રના શુભ વિચારને વિધાવી લો એની રક્ષા કરી લો.

તમે જેને કાપીને ખાવ છો તે કોઈકના એકના એક પુત્ર હશે. તમને મીટ ખૂબ ભાવતુ હોય તો તમારી જ આંગળી, તમારા જ હાથ-પગ કાપો ને ખાવ. ને પછી ઘરમાં જે પ્રિય હોય તેને ખાવા માંડો.

પિતા માની આ વાત મૌન રહીને સાંભળે છે. અંતે માને પ્રણામ કરે છે.

આજે સત્સંગયાત્રાની બસના ડ્રાઈવરના પત્ની પનામીયન છે તે મળવા આવી છે. તે કહે છે હું દરરોજ પ્રાર્થના કરું છું મારી બધી પ્રાર્થના સંભળે છે.

માએ પણ આજે બેઠકમાં પ્રાર્થના સંભળાય છે તેના બે પ્રસંગો કહ્યા છે. તેને સ્પેનીષ ભાષામાં કહી બતાવે છે.

આજે ઉપર આવતા નવ વાગી ગયા.

ઉપર આવીને થોડું કાર્ય થયું. જેમાં યાત્રાના ખર્ચ ને તેનો હિસાબ થયો છે. રકમ વધી છે તો મંદિરોને દાન ને ૩ વિદ્યાર્થીઓને મદદની યોજના વિચારી છે.

આજથી પવિત્ર શ્રવણ માસ પ્રારંભ પામ્યો છે. તો માને સહજરીતે સ્વર્ગારોહણનું સ્મરણ થયું છે.

ફોન જોડવા પ્રયત્ન કર્યા પણ સફળતા ના મળી.

રાતે બે થયા છે નોંધ પૂરી કરી. રાતે સાડાચાર સુધી માળા કરી છે. ઊંઘ નથી તો મંત્રનો વેપાર.

આજે મંત્ર કરતા કરતા જાણે દરેક મંત્ર ૧ વિજળીનો શક્તિશાળી કણ હોય તેવું લાગતું હતું. ને ક્યારેક તે કણ જાણે સર્વ અશુદ્ધિઓને ભસ્મીભૂત કરતું હતું. તે ક્યારેક એ જ કણ પરમ શીતળતા ધરતું હતું.

મંત્રની એ અલૌકિક તેજસ્વી શક્તિ છે. દરેક મંત્રની જાણે એક એક વિશેષતા છે. જાણે મંત્રની માર્ચપાસ્ટ, આગેકૃત્ય. જાણે રણશીંગું વગાડતા મંત્રો, જાણે ધર્મયુદ્ધ માટે સજ્જ થતા સૈનિક જેવા હતા.

મંત્રની મસ્તીમાં ઊંઘ ડરીને સલામી ભરતી સેવકરૂપ ધરી અનુકૂળતા ધરવા લાગી.

વિજળીનો કરન્ટ કેવો પ્રગટે, પ્રસરે ને પોતાનો માર્ગ કરે એવું જાણે એક-એક મંત્રના રટણનો એ અનુભવ.

હે હરિ, તું જપાવે તો જપીશું, તું તપાવે તો તપીશું, તું હસાવે તો હસીશું, તું રડાવે તો રડીશું, તું રમાડે તો રમીશું. સઘળું તારું જ ધાર્યું કરી દે, જેથી સર્વત્ર સર્વ સમયે શાંતિ, હાશ, હળવાશ.

હે હરિ, તારા અદૃશ્ય, અલૌકિક સ્વરૂપને સાથે રાખીને મા તો ફરે છે. અરે, હે હરિ આપજ અમને ફરવા લઈ જાવ છો. સૌની સમક્ષ રજૂ કરો છો. આ તો હે હરિ, આપજ આપના ગુણગાન ગાયા કરો છો, આપજ આ માના રૂપમાં મહલ્યા કરો છો. સર્વત્ર આપજ આપ છો. સર્વત્ર વસેલા હે હરિ, પ્રણામ, પ્રણામ, પ્રણામ હો.

સંકલન શ્રેણી

— ત્રિલોક ઠાકર

આ પણ જાણીએ....

હૃદયરોગનોનું જનોઈથી નિદાન

યજ્ઞોપવિત પરમ પુનીતમ્, જનોઈ, યજ્ઞોપવિત, યજ્ઞસૂત્ર અથવા બ્રહ્મસૂત્રનો માનવ સ્વાસ્થ્ય સાથે ઊંડો સંબંધ છે. યજ્ઞોપવિત ભારતીય સંસ્કૃતિનું મૌલિક સૂત્ર છે. આ સૂત્રનો સંબંધ આપણા આધ્યાત્મિક, આધિદૈવિક અને આધિભૌતિક જીવન સાથે ખૂબ જ પુરાતન છે.

ડાબા ખભા ઉપરની જનોઈને દેવાયનની અને જમણા ખભા ઉપરની જનોઈ પિતૃયાનની ઘોતક છે. ઈટાલીમાં બારી વિશ્વવિદ્યાલયના ન્યૂરો સર્જન ડો.એનારિકા પિરાજજલીએ પ્રયોગો દ્વારા એ સાબિત કર્યું છે કે કાનના મૂળમાં ચારે બાજુ તરફ દબાણ આપવાથી હૃદય મજબૂત થાય છે. પિરાજજલી એ હિન્દુઓ દ્વારા કાન ઉપર લપેટેલી જનોઈને હૃદયરોગથી બચાવવાવાળી ઢાલ કહે છે. લંડનના ક્વીન ઈલિઝાબેથ ચિલ્ડ્રન હોસ્પિટલનાં ડો.સક્સેનાના જણાવાયા અનુસાર હિન્દુઓ દ્વારા મળ-મૂત્રના ત્યાગના સમયે કાન ઉપર જનોઈ લપેટવાનું વૈજ્ઞાનિક કારણ છે. એમ કરવાથી લપેટાયેલ જનોઈની ઉપકર્ષણ ગતિ વધે છે. જેનાથી કબજિયાત દૂર થાય છે તથા મૂત્રાશયની માંસપેશીઓનું સંકોચન વેગવાન બને છે. કાનની પાસેની નસોની જનોઈથી દબાવવાથી વધેલ લોહીનું દબાણને નિયંત્રિત તેમજ પીડા આપનારી શ્વાસ ક્રિયાને સામાન્ય કરી શકાય છે. યોગશાસ્ત્રમાં સ્મરણ શક્તિ તથા શ્રાદ્ધક્રિયાને સામાન્ય કરી

શકાય છે. યોગશાસ્ત્રોમાં સ્મરણ શક્તિ તથા નેત્રજ્યોતિ વધારવા માટે કર્ણપીડાસનનું ઘણું મહત્ત્વ બતાવવામાં આવેલ છે. આ આસન દ્વારા ઘૂંટણો દ્વારા કાન ઉપર લાવવામાં આવે છે. કાન ઉપર દબાણ લાવવામાં આવે છે. કાન ઉપર કસીને જનોઈ લપેટવાથી કર્ણપીડાસનના બધા લાભોની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ છે વિશ્વગુરુ ભારતીય સંસ્કૃતિની અનોખી ભેટ વિશ્વને. જ્યાં આ વૈજ્ઞાનિક તપાસમાં ખરી ઉતરે છે. કેટલાંક દોરાઓથી હૃદયરોગ જેવી ઘાતક બીમારીને રોકી લેવી અને એ પણ કોઈ ખર્ચ કે કોઈ દુષ્પ્રભાવ/આડ અસર વગર, કે જે આજે બહુપ્રચલિત એલોપેથીમાં લાખ્ખો રૂપિયાનો ખર્ચ કર્યા પછી પણ કદાચ સંભવ નથી.

ગોત્ર પાછળ વૈજ્ઞાનિક તથ્ય:

એક વૈજ્ઞાનિક તથ્ય છે કે માત્ર ભારતમાં જ નહીં બલ્કે ઈંગ્લેન્ડમાં પણ દર ૨૦૦મા એક લગ્ન 'ફર્સ્ટ ડીગ્રી ડીઝીન(એક ગોત્ર કે સગોત્રમાં)' થાય છે જેના કારણે સિસ્ટમ ફાબ્રોસીસ (ફેફસાના રોગો), મેન્ટલ રીટાર્ડેશન, જન્મજાત ગૂંગા-બહેરા, ઈન્બોર્ન સોરર્સ ઓફ મેટાબોલિઝમ, વિકલાંગતા, જન્મજાત અંધાપો, જન્મતાની સાથે મરી જવાની સંભાવના તથા અન્ય અનેક રોગોની લાંબી યાદી (સંદર્ભ: ડેવિડસન્સ પ્રિન્સીપલ એન્ડ પ્રેક્ટીસ ઓફ મેડીસીન, ૧૬મી આવૃત્તિ) છે. એક ગોત્રમાં લગ્ન ન કરવા જોઈએ. ખરબો રૂપિયા ખર્ચ કરીને જીન્સના આધાર ઉપર જે વાત આજે વૈજ્ઞાનિકો કહી રહ્યા છે તે વાત હજારો વર્ષ પહેલાં આપણા ઋષિ-મુનિઓ કહી ગયા હતા કે એક ગોત્ર (સહગોત્ર)માં કદી લગ્ન ન કરવા જોઈએ.

ન ડગ્યા ગાંધીભક્ત

મહાપુરુષોના માનસન્માન તથા એમનું મહત્વ જાણવાવાળાને કોઈ પણ કિંમતે ડગાવી શકાયું નથી, એની ત્રિશૂરના એક આદર્શ નિવૃત્ત અધ્યાપકે રજુઆત કરી છે. એમણે કરોડો ડોલરોનો પ્રસ્તાવ ઢુકરાવીને મહાત્મા ગાંધીની સ્મૃતિઓને સાચવી રાખી છે.

૭૦ વર્ષીય એન્ટની ચિતતુકારા સંગ્રહાલયમાં મહાત્મા ગાંધીજીને લગતાં અનેક સ્મૃતિચિન્હો છે. જેમાં એ ચરખાનો પણ સમાવેશ થાય છે જેને બીજી ગોળમેજી પરિષદ દરમિયાન ગાંધીજી પોતાની સાથે લંડન લઈ ગયા હતા. એમણે એ જગ્યાની લોહી ભીની માટી પણ સંગ્રહાલયમાં રાખેલી છે જ્યાં ગોળી લાગવાથી ગાંધીજી પડી ગયા હતા. આ સ્મૃતિચિન્હો માટે સ્વીટ્ઝર્લેન્ડના એક સંગ્રહકર્તાએ દશ લાખ ડોલરની દરખાસ્ત કરી હતી. મુઢીભર માટી ત્યાં હાજર થાલાસેરીના પૂર્વ સૈનિક નામ્બિયારે એકત્રિત કરી હતી. ગાંધીજીનો ‘ચરખો’ એમણે પ્રખ્યાત ગાંધીવાદી નાદુનિવલાસ રાઘવ પોદુવાલને ભેટ આપેલ હતો. મહાત્મા ગાંધીના શિષ્ય પોદુપાલે ઘણો સમય સાબરમતી આશ્રમમાં વિતાવેલ હતો. ચિતતુકારાના સંગ્રહાલયમાં આ સિવાય ગાંધીજીના એમના નામે દશ પત્રો, ગુજરાતીમાં ગાંધીજી દ્વારા લખાયેલ પ્રાર્થનાનું એક પુસ્તક તથા ઈંગ્લેન્ડમાં અભ્યાસ દરમ્યાન પહેરેલા ચશ્માનો સમાવેશ થાય છે. એમની પાસે ‘હરિજન’, ‘યંગ ઈન્ડિયા’ અને દક્ષિણ આફ્રિકામાં કાઢવામાં આવતા ‘ઓપીનિયન’ના ઘણા અંકો પણ છે.

સ્વામી કૃષ્ણાનંદ (ભાદરણવાળા) સાથે સત્સંગ

— કિરણ શાહ

સાચો સત્સંગ એટલે સફળ જીવન. સત્સંગ કરવા સંત પુરુષો પાસે જવું પડે છે. નદી આપણી પાસે નથી આવતી આપણે તેના કિનારે જવું પડે છે, એ રીતે સંત પુરુષો મહાસાગર સમા હોય છે જેટલા ઊંડા ઊતરો એટલાં રત્નો મેળવી શકાય તેમ જેટલી ઈંતેજારી આપણને જીવનને ઉન્નત બનાવવાની હોય તેટલા પ્રશ્નો, માર્ગદર્શન મેળવવા પૂછ્યા કરો, જરૂર પ્રત્યુત્તર મળશે જ.

ધર્મનો અભ્યાસ કરતાં પહેલાં મૂળ તો માનવ જીવનનો પથ ખૂબ સરળ, સ્વચ્છ, સુંદર, સુમધુર અને સુગંધિત બને તેટલું જ્ઞાન મેળવો, એટલે આપોઆપ ધર્મ વિશે સમજાઈ જશે. ધર્મનું સીધું જ અધ્યયન તો એક કૂદકા સમાન છે. ઉપર શિખરે પહોંચવા માટે એક પછી એક સાવચેતીપૂર્વક પગથિયાંથી ચઢાણ ન કરીએ તો સીધા કૂદકાથી પાછા પડી જવાય અને ક્યારેય ઊભા પણ ન થવાય.

યોગ, ધ્યાન, મંત્રસાધના વગેરેથી ભાગ્યે જ કોઈ માનવજીવ અજાણ હશે. પરંતુ નિરાંતે વિચારશો તો સમજાશે કે યોગ, ધ્યાન શરૂ કરતાં પહેલાં મનની પૂર્ણ શાંતિ હોવી જરૂરી છે. ધ્યાનના સમયે ટેલિફોનની ઘંટડી વાગતાં જ ધ્યાન ભંગ થાય તો ધ્યાનમાં એકાગ્રતા ક્યાંથી આવે? તે માટે માનસિક રીતે સ્વસ્થતા કેળવીને દરેક કલ્પનીય પરિસ્થિતિમાં પણ મનહૃદયને

ફેબ્રુઆરી : ૨૦૧૨

૪૩

લગીરે પણ આંચકો ન લાગવો જોઈએ. જો આ રીતે શાંતિ કેળવી શકો તો આપોઆપ ધ્યાન લાગવું શરૂ થશે અને તે પણ કોઈ જ પ્રકારના આયાસ પ્રયાસ વિના!

વ્યથા, વેદના, વ્યગ્રતા અને વ્યાકુળતા આ તમામ પરિબળો મનને અશાંત કરનારાં છે, જેનાથી સાવધ થઈ જાવ. જે પરિસ્થિતિ આપણા કાબૂ બહાર હોય—જો ગાંઠ ઉકેલવી અશક્ય હોય, તો પછી તેવી સ્થિતિથી આપણે હતાશ કે દુઃખી ન થવું, પરંતુ સ્વીકારીને સ્વસ્થતાપૂર્વક જીવી જવું.

ભૂતકાળને યાદ કરી કરીને વારંવાર દુઃખી થવાની મૂર્ખતા રોકો. તેને બદલે ઉજ્જવળ ભવિષ્ય વિચારી તે સ્વપ્નોને સાકાર કરવા કટિબદ્ધ થાવ.

પ્રભુ તરફથી મળેલો માનવ અવતાર એક અમૂલ્ય ભેટ છે. આપણે આ સૃષ્ટિ ઉપર મહેમાન તરીકે આવ્યા છીએ. જેમ મહેમાન, યજમાનને રોકાણ દરમિયાન કોઈ જ ફરિયાદ નથી કરતો, તે જ પ્રમાણે જીવનમાં ફરિયાદ ન કરો. પૂર્ણ થયેલ અને ગત પરિસ્થિતિને યાદ કરવાથી દુઃખ સિવાય કાંઈ જ મળતું નથી. જે કાંઈ મળે છે કે અનુભવીએ છીએ, તે નીચેની પંક્તિઓથી પુરવાર થઈ જાય છે.

‘નહિ કોઈ દાતા સુખો કે દુઃખોનો

સ્વકર્મો મુજબ આ બધું સાંપડે છે,

વૃથા દોષ દેતો ગ્રહોને આ માનવ

એ પોતે જ પોતાને કાયમ નડે છે.’

જીવનમાં ‘આગ્રહ’ જ કેમ? કારણ સૌથી ખરાબ ગ્રહોમાં આગ્રહ, દુરાગ્રહ અને પૂર્વગ્રહ કામ કરે છે. જે દુઃખનું નિર્માણ

૪૪

અધ્યાત્મ

કરે છે. શું મૃત્યુનો ભય સતાવે છે? શું કામ? મૃત્યુ માટે સદા તૈયાર રહો. જે નિશ્ચિત છે તે કોઈના કહેવાથી, રોકવાથી રોકાયું નથી. તો પછી તેના સતત ભયમાં રહી જીવવાનો શો અર્થ? સમજ કેળવવાની છે. ક્રોધ ક્યારે આવે? જ્યારે માનીતું કામ ન થાય અને અણમાનીતું કામ થાય ત્યારે સહજ ક્રોધ આવી જાય છે. આ માટે ‘આમ થાય જ’ એવો આગ્રહ શું કામ રાખવો! કામ થાય પણ ખરું અને ના પણ થાય. સ્વીકારો એ હકીકતને. ક્રોધને કારણે વ્યક્તિના લોહીના બંધારણને તીવ્ર રીતે ખરાબ અસર થાય છે અને તેથી વ્યક્તિને નુકસાન જાતે જ સહન કરવું પડે છે.

અંતમાં માનવ સ્વભાવની વિશિષ્ટતા બતાવી છે :-

‘An average man is really a fool. When it is hot he wants cool and when it is cool he wants hot, always wanting what is Not.’

ફોન : દુકાન : ૨૨૫૮૮૧૨ ઘર : ૨૬૬૪૦૭૮

મોબાઈલ : ૯૩૭૪૭૧૦૩૦૪

દીપક સી. મહેતા

❖ કૃષ્ણા ફિલ્મ્સ એન્ડ સ્ટુડિઓ ❖

૧, શ્યામ એપાર્ટમેન્ટ, કાકડીઆ કોમ્પ્લેક્ષ પાસે,

ધોડદોડ રોડ, સુરત-૩૯૫૦૦૧

ઉપનિષદનું અમૃત

— યોગેશ્વરજી

(૧)

એક ધ્યેય કે આદર્શનો અભાવ

કેટલાક વિચારકોનું માનવું છે કે દેશમાં પુરાતનકાળથી તે અત્યાર સુધી કોઈ એક આદર્શનો અભાવ રહ્યો છે. તેથી જ આ દેશની પડતી થઈ છે ને પ્રજા વારંવાર ગુલામ બની છે. તેવા વિચારકોની સાથે આપણે સંમત નથી થઈ શકતા. આ દેશના ઉપનિષદ જેવા વિશાળ પ્રાચીન સાહિત્યનો વિચાર કરતાં ખાતરી થાય છે કે દેશની પ્રજાને માટે એટલા જૂના જમાનાથી જ એક મહાન ને ઉમદા આદર્શની રજૂઆત થઈ હતી ને તે આદર્શ ઠેરઠેર પહોંચાડી તેને ક્રિયાન્વિત કે આચારમાં અનુવાદિત કરવાના શક્ય પ્રયાસ થયા હતા. વૈદિક સાહિત્ય ને ઉપનિષદના શાંતિપાઠનું મનન કરવાથી આ વાત સહેજે સમજાય છે. તેમાં મુખ્યત્વે બે પ્રકારનાં ધ્યેય દેખાય છે અથવા તો એમ કહો કે એક વિશાળ ને સર્વ-સુલભ આદર્શનાં બે પાસાંનું દર્શન થાય છે. માનવ પરમાત્માની પાસે પહોંચે-વધારેમાં વધારે પાસે પહોંચવાનો કે પરમાત્માને જાણવાનો પ્રયાસ કરે, એ રીતે શાંતિ મેળવે ને પોતાના જીવન દ્વારા બીજાને બને તેટલી મદદ કરવા તૈયાર રહે. ટૂંકમાં કહી શકાય કે આત્મશાંતિ ને સંસાર કે સમાજની સેવા. આ પ્રમાણે વૈદિક કાળથી મનુષ્યથી સામે આ બેવડો આદર્શ મૂકવામાં આવ્યો છે. ને તે આદર્શ સનાતન છે. દરેક જમાનામાં તે બંધબેસતો ને ઉપયોગી છે. એથી વધારે ઉત્તમ ને વિશાળ આદર્શ પૃથ્વીની કોઈ પણ પ્રજાએ નક્કી કર્યો હોય

એવું મારા ખ્યાલમાં નથી, ને એથી વધારે સુંદર ને ઉત્તમ કોઈ આદર્શ હોઈ શકે એમ પણ મને નથી લાગતું. એટલે આ દેશમાં કોઈ વિશાળ સાર્વત્રિક આદર્શનો અભાવ હતો એમ માનવું કે મનાવવું ભૂલભરેલું છે. આજે પણ એ આદર્શ એવો જ અખંડ છે. ને તેને સમજી, વિચારીને અમલમાં મૂકી કોઈ પણ માણસ પોતાના જીવનને ધન્ય કરી સંસારની શોભા ને સમૃદ્ધિ વધારી શકે છે.

પરંતુ થયું છે એવું કે આ દેશની પ્રજા મોટે ભાગે એ આદર્શને જીવનમાં ઉતારી કે પચાવી શકી નથી. આદર્શ અત્યંત આદરણીય, વિશાળ ને અગત્યનો છે, પરંતુ તેનો આચરણમાં અનુવાદ કરવાનું કામ અટકી પડ્યું છે. એટલે આદર્શ માત્ર આદર્શ જ રહ્યો છે. વ્યવહારનું રૂપ નથી લઈ શક્યો. આ દેશમાં જીવનની નૈતિક આધ્યાત્મિક ઉન્નતિના ઉપદેશ અનેક વાર ને અત્યંત અસરકારક રીતે આપવામાં આવ્યા છે; માણસે તે સાંભળ્યાં, વાંચ્યાં ને વિચાર્યાં છે પણ ધ્યાનપૂર્વક; પરંતુ તેમનું આચરણ કરવામાં તે હંમેશા નબળો ને પાછળ રહ્યો છે. તેથી જ ખ્રિસ્તી ને ઈસ્લામ જેવા ધર્મો હયાત હોવા છતાં તેના અનુયાયીઓ અનેક જાતની બદીઓના શિકાર થઈ પડ્યા છે. તેમનામાં પણ અંદરઅંદરની અથડામણો ચાલે છે.

વેદ, ઉપનિષદો ને ગીતા જેવા મહાન ગ્રંથોને માનનારી ને ધર્મનું ગૌરવ રાખનારી આ દેશની પ્રજાનું પણ એવું જ છે. નહીં તો જે દેશ ને પ્રજા પાસે આટલો મોટો મંગલકારક આદર્શ હોય ને જેના સનાતન ધર્મના સિદ્ધાંતો આટલા બધા અસકારક ને પાવન હોય તે પ્રજામાં ભેદભાવ, ભય, અનીતિ, ભ્રષ્ટાચાર, ધન, યશ ને સત્તાની ઘેલછા તથા લાંચરુશવત ક્યાંથી હોઈ

શકે? તે પ્રજા નીતિ ને સદાચારની દૃષ્ટિએ તદ્દન પછાત કેવી રીતે રહી શકે? જે સારું છે ને સાચું છે. તેને જીવનમાં સાકાર કરવાની ઈચ્છા, ધગશ ને મહેનતની ખામી જ એનું કારણ છે. કોઈ પણ પ્રજા છે. એટલે આ દેશનાં દુઃખદર્દનું કારણ કોઈ ઉત્તમ આદર્શનો અભાવ નહીં પરંતુ તેના આચરણનો અભાવ છે.

બીજું કારણ, ને મહત્વનું કારણ, અંદરઅંદરના કુસંપ, ભેદભાવ કે તેજોદ્વેષનું છે. આ દેશની પ્રજામાં સાથે મળીને— પોતાના અંગત રાગદ્વેષને દેશના વિશાળ હિતની દૃષ્ટિએ બાજુ પર રાખી કામ કરવાની ભાવના બહુ ઓછી છે. ને તેથી જ, મોટે ભાગે માણસ પોતાના જ હિતની ભાવના વિચાર પહેલો કરે છે, એટલું જ નહિ, પોતાના હિત કે માની લીધેલા સુખના બદલામાં સમગ્ર સમાજ કે રાષ્ટ્રનું ભાવિ જોખમમાં મુકાતું હોય ને બગડતું હોય તોપણ હરકત નહિ એવી વિચારસરણી પ્રજામાં મોટે ભાગે પ્રવર્તે છે. ભૂતકાળમાં આ જ નબળાઈને લીધે દેશને શોષવું પડ્યું છે. ઈતિહાસનો સાધારણ અભ્યાસ કરનારો કોઈ પણ વિદ્યાર્થી આ વાત સમજી શકે તેમ છે. દેશ પાસે સારું ને સુસજ્જ લશ્કર હોય, દુશ્મન સેના સામે તે ટક્કર પણ બરાબર ઝીલતું હોય, ને વિજય પણ તદ્દન નજીક કે હાથવેંતમાં હોય, ત્યારે એકાદ અમીચંદ પાક્યો હોય ને તેણે ધન, પદ કે સત્તાની લાલસાથી દુશ્મન સાથે મળી જઈને પોતાના પક્ષનો બધો ભેદ બતાવી દીધો હોય, ને પરિણામે તદ્દન પાસે આવી પહોંચેલો વિજય પરાજયમાં પલટાયો હોય એવાં ઉદાહરણ આ દેશના ઈતિહાસમાં અનેક છે. હૂણ, શક ને બીજી પ્રજાનાં ઘાડાં તેથી જ અહીં ફાવી ને કેર વરતાવી જતાં હતાં. માનસિંહ જેવા યોદ્ધાઓ

જ અકબરને મદદરૂપ થઈને પ્રતાપને ત્રાસ આપતા હતા ને અંદરઅંદરના દ્વેષ, ને ઝઘડાને લીધે કેટલાક રાજા બહારના આક્રમણખોરોને રીતસર આમંત્રણ આપતા હતા. રાષ્ટ્રની એ જૂની નબળાઈ છે. તે નબળાઈનો લાભ થઈને જ અંગ્રેજ મુત્સદ્દીઓ અહીં ફાવી ગયા, સામ્રાજ્ય કરી શક્યા, ને તેથી જ આટલી બધી નેતૃત્વશક્તિ, અડગતા ને વીરતા હોવા છતાં દેશને આઝાદી આટલી મોડી મળી ને મળી તે પણ ખંડિત!

રાષ્ટ્રની એ વારસાગત નબળાઈનો લાભ અંગ્રેજોએ પૂરેપૂરો ઉઠાવ્યો ને પાકિસ્તાનની રચનામાં આ જ દેશના એક નેતાને હથિયારરૂપ કરી દેશને એવી દશામાં મૂકી ગયા કે જેમાંથી દાવાનળ જ સળગે. પરંતુ દેશના એક બીજા મહાપુરુષ ને મહાન મુત્સદ્દી નેતા સરદાર પટેલની શક્તિના પ્રભાવથી તે ભય દૂર થયો. પણ સાથે મળીને દેશના હિતમાં પોતાના હિતનો ભોગ આપીને કામ કરવાની વૃત્તિનો એ અભાવ આઝાદી પછી પણ દૂર નથી થયો. એટલે તો કોંગ્રેસ જેવી મહાન સંસ્થાની અંદર પણ ફાટકૂટ છે; ને દેશમાં બીજા દેશોની સરખામણીમાં ઘણા સારા એવા નેતાઓ હોવા છતાં દેશને તેમની સામૂહિક આવડત, બુદ્ધિ ને શક્તિનો લાભ નથી મળતો.

ચીન જેવા કેટલાય દેશો દેશહિતની ભાવનાની ભરમાર હોવાને લીધે થોડાં જ વરસોમાં ખૂબ સારો વિકાસ કરી શક્યા છે, ત્યારે આ દેશ હજી આંખ ચોળીને ગોકળગાયની ગતિથી ચાલી રહ્યો છે. તેનું કારણ ‘આ મારો દેશ છે ને તેને માટે મારે મારા સુખને ગૌણ ગણીને બધું જ કરી છૂટવું જોઈએ’ એ રાષ્ટ્રીય ભાવના, એકતા કે અસ્મિતાનો અભાવ છે. એટલે જ વેપારી પોતાના દેશની પ્રતિષ્ઠા ને પ્રજાના હિત કરતાં પોતાના નફાનો

વિચાર પહેલો કરે છે, ને ખોરાક ને બીજા માલમાં ભેળસેળ, છેતરપિંડી તથા બેફામ નફાખોરી ચલાવે છે; અમલદારો ને જાહેર નોકરોમાં ગમે તેમ કરીને ધન મેળવવાની વૃત્તિ વધારે દેખાય છે ને જાહેર બાંધકામોમાં ઈજનેરો ને લાગતાવળગતા લોકો દ્વારા લાખો રૂપિયા ખવાઈ જાય છે. પ્રામાણિકતા ને વિશ્વાસ જેવું આ દેશમાં બહુ ઓછું રહ્યું છે. ડોક્ટર કે વકીલ સામા માણસના ભલાનો વિચાર કરવા કરતાં ગમે તેમ કરીને વધારે ને વધારે પૈસા પેદા કરવાનું જ ધ્યાન રાખે છે, ને એ વૃત્તિ વત્તાઓછા પ્રમાણમાં લગભગ બધે જ દેખાય છે. નવી પ્રજા વધારે રાષ્ટ્રીય ને સેવાની ભાવનાવાળી બને તે માટે બનતા બધા પ્રયાસ થશે તો જ આ દેશ સ્વતંત્ર, સમૃદ્ધ ને શાનદાર રહી શકશે ને દેશનું ભાવિ ઊજળું થશે.

એટલે કોઈ સાર્વત્રિક ધ્યેયનો અભાવ નહીં પણ પ્રજાની આ દેશને માટે સાથે મળીને કામ કરવાની વૃત્તિનો અભાવ પણ દેશની દુર્દશા માટે કારણભૂત છે. સાથે મળીને એકમેકના હિત માટે કામ કરવાનો, સૌને પ્રેમ કરવાનો ને ભેદભાવ ભૂલી જવાનો ઉપનિષદનો શાંતિપાઠ એ દૃષ્ટિએ કેવો આદર્શ ને અનુકરણીય છે તે સહેજે સમજી શકાશે.

(૨)

શાંતિપાઠ ને શરૂઆત

પ્રશ્ન ઉપનિષદ પણ બીજાં બધાં જ મહત્વનાં ઉપનિષદોની પેઠે શાંતિપાઠથી જ શરૂ થાય છે. માનવના નિર્મળ ને ભાવમય હૃદયમાં રહેલી મંગલમય ને પ્રભુમય જીવન જીવવાની ભાવના તેના શાંતિપાઠમાં પ્રકટ થાય છે. ઋષિ કહે છે કે દેવતા કે પરમાત્માએ નક્કી કરેલું આયુષ્ય અમે ભોગવીએ. એ શબ્દોમાં

પ્રભુપરાયણતા ને સમર્પણની સુવાસ દેખાય છે. પરંતુ એ આયુષ્ય અમંગલ હોય તો? તો તો જીવવાનો આનંદ ભાગ્યે જ મળે ને તેવા જીવનમાં રસ કે સાર પણ ભાગ્યે જ રહે. જીવન થોડું હોય કે વધાર ને લાંબું હોય કે ટૂંકું, તેના કરતાં કેવા સ્વરૂપનું છે તે મુદ્દો વધારે મહત્વનો છે. જો તે ગંગાનાં નીર જેવું નિર્મળ ને સુમન સમું સુવાસિત હોય તો તો સદાને સારું ને પોતાને તથા બીજાને માટે આશીર્વાદરૂપ થઈ પડે. તેથી ઊલટું, તે અશુદ્ધિ, અનાચાર ને અધર્મનું ઘર હોય તો પોતાને તથા બીજાને નુક્સાનકારક ને અભિશાપરૂપ થઈ જાય. તેથી જ શાંતિપાઠમાં ઋષિ ઉત્તમ જીવનની પ્રાર્થના કરે છે. શરીર, મન ને ઈન્દ્રિયોની પ્રવૃત્તિને પવિત્ર તથા આત્મોન્નતિની મહાન સાધનામાં સહાયક કરી જીવનને મંગલમય કરવાની કામના કરે છે. ઋષિ ભાવના કહે છે કે હે પ્રભુ! કાનથી અમે જે કલ્યાણકારક છે તે જ સાંભળીએ; આંખ દ્વારા બધે તમારી લીલા ને તમારા વિશ્વરૂપનું દર્શન કરીએ; શરીરને નીરોગી ને દૃઢ કરીએ તથા તેની મદદથી તમારી પ્રસન્નતા થાય તેવાં કામ કરતા કહીએ; એ રીતે મંગલતાની મૂર્તિ થઈને અમે તમારા મહાન ઉપહાર જેવા આ જીવનને ભોગવીએ. ઈન્દ્ર ને બીજા દેવો રૂપે રહેલા તમે અમારું કલ્યાણ કરો.

મંગલમય જીવનની એવી ઉત્તમ ભાવનામાં સ્નાન કરવાનો આપણને પણ આનંદ આપીને આ ઉપનિષદ આગળ વધે છે. ઉપનિષદના નામ પ્રમાણે આ પ્રશ્ન ને ઉત્તરનું જ ઉપનિષદ છે. તેમાં જુદાજુદા જિજ્ઞાસુ તરફથી પુછાયેલા છ પ્રશ્નો ને તેના ઉત્તરો છે. શરૂઆતમાં જ આપણી જિજ્ઞાસા શાંત કરતાં કહેવામાં આવે છે કે પિપ્પલાદ નામે એક મહર્ષિ હતા. તે બ્રહ્મજ્ઞાની હતા.

તેમની પાસે જુદાજુદા છ જિજ્ઞાસુ હાથમાં સમિધ લઈને ગયા. તે બધા પરમાત્માનું ચિંતન કરનારા ને પરમાત્મામાં શ્રદ્ધા રાખનારા હતા. તે છ જિજ્ઞાસુ આ પ્રમાણે હતા—(૧) ભરદ્વાજનો પુત્ર સુકેશા, (૨) શિબિનો પુત્ર સત્યકામ, (૩) ગર્ગ ગોત્રનો સૌર્યાયણી — સૂર્યનો પૌત્ર, (૪) અશ્વલનો પુત્ર કૌસલ્ય, (૫) વિદલ્ભ દેશનો ભાર્ગવ ને (૬) કત્યનો પ્રપૌત્ર કબંધી.

તે બધા ઋષિની પાસે પહોંચ્યા એટલે ઋષિએ તેમને તપ, બ્રહ્મચર્ય ને શ્રદ્ધા સાથે એક વરસ રહેવાની ને તે પછી જે પૂછવું હોય તે પૂછવાની આજ્ઞા કરી. વળી કહ્યું કે જો હું જાણતો હોઈશ તો તમને સારી રીતે સમજાવીશ.

ઋષિના એ શબ્દો બરાબર મનન કરવા જેવા છે. જ્ઞાન મેળવવા માટે ઋષિએ છ જિજ્ઞાસુઓને એક વરસ વિધિપૂર્વક રહીને રાહ જોવાની સલાહ આપી. તેમાંથી એક સાર એ નીકળે છે કે આત્મજ્ઞાન કેવળ વાતોનો કે ચર્ચાનો વિષય નથી. તેની સાથે કેટલીક જરૂરી ધીરજ ને સાધના પણ સંકળાયેલી છે. બીજી વાત એ કે એક વરસ તપ ને શ્રદ્ધાપૂર્વક રહેવાથી નવો વિકાસ થાય, અજ્ઞાન દૂર થાય, લાયકાત વધે ને પ્રશ્નોના કેટલાક ઉત્તર અંતરમાંથી જ આપોઆપ મળી જાય. જ્ઞાનની કિંમત પણ સમજાય. આજે તો વખત બદલાયો છે ને જ્ઞાન પ્રમાણમાં અત્યંત સુલભ થયું છે. બાકી આજે ચર્ચાજ્ઞાન વધ્યું છે. તેવા માણસોને વરસ કે છ મહિના તો શું પણ એક દિવસે રાહ જોવાનું ને તપ કરીને તૈયાર થવાનું કહેવામાં આવે તો ભૂલેચૂકે લાવેલી સમિધ પાછી લઈને તે તો ચાલતા જ થાય. માણસને મોટે ભાગે ફળ જોઈએ છે પણ તેની કિંમત ચૂકવવાનું નથી ગમતું. ચૂકવવી જ પડે તો ન છૂટકે ઓછામાં ઓછી કિંમત ચૂકવવા તે તૈયાર હોય

છે. હા, કોઈ — કોઈ સાચા જિજ્ઞાસુ ને સત્યના શોધક પણ હોય છે, ને જ્ઞાનને માટે તે ગમે તેવો મોટો કે નાનો ભોગ આપવા તૈયાર રહે છે. ઉપર કહેલા છ જિજ્ઞાસુ સાચા જિજ્ઞાસુ હતા. તેથી તેમણે ઋષિની શરત કબૂલ રાખી ને ઋષિના આશ્રમમાં શાંતિપૂર્વક રહેવા માંડ્યા.

ઋષિ પણ કેવા નમ્ર ને સરળ છે તેની ખાતરી તેમનાં ટૂંકાં પણ સચોટ વચન પરથી સહેજે થઈ રહે છે. તે કહે છે કે હું જાણતો હોઈશ તો તમને બરાબર ઉત્તર આપીશ. તેમાં તેમની નિખાલસતા, નમ્રતા ને પ્રમાણિકતા ટપકે છે. અનુભવીને પરમાર્થદર્શી પુરુષો એવા જ નિખાલસ ને સરળ હોય છે. તેથી તો તેમને શિશુની સાથે સરખાવવામાં આવ્યા છે.

ગુરુ સાચેસાચા અર્થમાં શાંતિદાતા છે. સંશયને દૂર કરીને તે અજ્ઞાનમાંથી મુક્તિ આપે છે તેથી મુક્તિદાતા પણ છે. તેવા તારણહાર ગુરુની પાસે તદ્દન નમ્રતા ને સરળતાથી તથા જિજ્ઞાસુ ભાવે જવાની જરૂર છે. દંભ ને પૂર્વગ્રહથી પ્રેરાઈને તેમની પાસે જનારને કાંઈ જ નહીં મળે. તેનો ફેરો ફોગટ જશે. દોષદષ્ટિને લઈને નહીં પરંતુ ગુણ—ગ્રાહકતાથી પ્રેરાઈને જ તેવા મહાપુરુષનો સમાગમ કરવો જોઈએ. માણસ પાસે સૌની અંદરથી સાર લેવાની કળા હોય તો આ પૃથ્વીનો પ્રત્યેક પદાર્થ તેને માટે પ્રજ્ઞાનું પરમ પુસ્તક બનીને પદાર્થપાઠ આપવા પૂરતો થઈ પડે છે. દત્તાત્રેયના ચોવીસ ગુરુની કથામાં આ વાત સારી રીતે સમાવવામાં આવી છે. તો પછી મહાપુરુષો પાસેથી તો તેને શિક્ષણનો કેવો કીંમતી ભંડાર મળી શકે ! પણ તે માટેની જરૂરી રુચિ ને દષ્ટિ જોઈએ. બાકી અહંકારી, અક્કડ, દોષદર્શી ને નિંદાખોર માણસને કાંઈ જ નથી મળી શકતું.

સૂર્યની સામે ઘરનાં બારીબારણાં બંધ કરનાર માણસ જેમ હાથે કરીને અંધારામાં અટવાય છે, ને ફૂલની ફોરમથી ભરેલા વિશાળ બગીચામાં નાક બંધ કરીને બેઠેલો માણસ જેમ વિનાકારણ સુવાસથી વંચિત રહે છે, તેમ તેવો માણસ મહાપુરુષની પાસે જાય તથા વસવાટ કરે તોપણ તેને કશું નથી મળી શકતું. ‘ઊંડો કૂવો ને ફાટી બોક, શીખ્યું સાંભળ્યું સર્વે ફોક’ – જ્ઞાની કવિ અખાની એ પંક્તિ પ્રમાણે તેવા માણસનો મહાપુરુષનો સમાગમ ફોક જ નીવડે છે.

પરંતુ પિપ્પલાદ ઋષિની પાસે આવેલા જિજ્ઞાસુ સાચા હતા. જ્ઞાનના તે પરમ પિપાસુ અથવા ગ્રાહક હતા. તેથી તેમણે ઋષિની આજ્ઞાનુસાર એક વરસ શ્રદ્ધા ને તપપૂર્વક પસાર કર્યું ને પછી ક્રમેક્રમે મહર્ષિ પાસે આવીને પોતાનું દિલ ખોલવા માંડ્યું.

સારા કામમાં પ્રભુના આશીર્વાદ છે જ. રબ્બરસ્ટેમ્પ પ્રભુ પાસે તૈયાર જ હોય છે. સારા કામમાં તે જલદી મારે છે.

નવરાત્રીમાં જ નહીં રોજ જ અનુષ્ઠાન કરો. શુભ કાર્ય માટે રાહ ન જુઓ.

સન્યાસક્ષેત્ર કરતાં ગૃહસ્થાશ્રમ શ્રેષ્ઠ છે.

– યોગેશ્વરજી

સત્કર્મો દ્વારા શ્રદ્ધાંજલિ

નારાયણ હ. જાની

સ્વર્ગારોહણના સેવક ડો. ઘનશ્યામભાઈ દેસાઈની પ્રથમ પુણ્યતિથિ નિમિત્તે તા.૨૬/૧૨/૨૦૧૧ દિને સ્વર્ગારોહણ તરફથી જ સત્કર્મ દ્વારા શ્રદ્ધાંજલિ પ.પૂ.માશ્રી સર્વેશ્વરીની ઉપસ્થિતિમાં આપવામાં આવી. આ પ્રસંગે શ્રી ઘનશ્યામભાઈના ભાઈ રાજુભાઈ અને પત્ની શ્રી રંજનબહેન ઉપસ્થિત રહ્યાં હતાં.

ડો. ઘનશ્યામભાઈ વૈજ્ઞાનિક, સંશોધક હોવા છતાં સાવ અહંશૂન્ય સાધક હતાં. સારા વહીવટકર્તા પણ. સ્વર્ગારોહણને તેઓએ એકધારી દશ વર્ષની આપેલી સેવાઓ દરમ્યાન સ્વર્ગારોહણ વિકાસનાં ઘણાં કામો થયા. તો સત્કર્મોની તો સતત સરવાણી વહેતી રહી. આ બધા કાર્યોમાં તેમની હિસાબી ચોકસાઈનો લાભ સર્વમંગલ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટને મળતો રહ્યો. પૂ.માની ઉપસ્થિતિ સ્વર્ગારોહણમાં હોય ત્યારે કામનું ભારણ ખૂબ રહે. છતાં તેઓ પોતાના વ્યક્તિગત સાધનાત્મક નિયમોનું અચૂકપણે પાલન કરતા. સાચું પૂછો તો થોડી શારીરિક બીમારીઓ આવી ને ગઈ. કિન્તુ સ્વર્ગારોહણ પ્રત્યેનો એમનો લગાવ એવો જ રહ્યો. તેમને મન કોઈ સાંસારિક આસક્તિ રહી ન હતી, એટલે જ તેઓ સ્વર્ગારોહણને સમર્પિત થઈને “જાણે આ જ મારું ઘર” એવા ભાવથી રહ્યા. તેઓના આ કાર્યમાં તેઓનાં પત્ની શ્રીમતી રંજનબહેનનો સાથ અને સહકાર સતત મળતો રહ્યો, નહીં તો કોઈપણ વ્યક્તિ માટે આટલા સમર્પિત ભાવથી રહેવાનું શક્ય ન બને.

કેબ્રુઆરી : ૨૦૧૨

૫૫

જેવું તેમનું જીવન તેવીજ સહજ સાત્ત્વિક વિદાય. અને તે પણ પરમ પૂ.માની હાજરીમાં, કાશીના મરણથી પણ ચઢી જાય એવી ઉત્તમગતિ પ્રેરક એમની વિદાય.

આ સત્કર્મના ૧૦૮ લાભાર્થી લાકડાના ભારા લઈ આવતાં બહેનો અને ભાઈઓ; તેમજ ૫૦ જેટલાં બાળકો. લાકડાના ભારા કાપી લાવી અંબાજીમાં વેચી આજિવિકા રળતા આ ગ્રામવાસીઓએ જીવનમાં કદી ન જોઈ એટલી ભેટ તેઓ પામ્યાં. તેમાં બેનો માટે ઓઢણી અને ભાઈઓ માટે ખમીસ ઉપરાંત ધાબળો શેત્રંજી, દેગડી, ટુવાલ ને રૂ.૫૦ રોકડાનો સમાવેશ થતો હતો. વળી પ્રસાદયાં બુંદી અને ચવાણું નાસ્તારૂપે.

આ બધું પ્રાપ્ત થતાં તેમના મુખ ઉપર જે ખુશી અને આશ્ચર્ય છવાયેલા જોઈને—આપનારને પ્રભુ એ ખુશી ને આનંદ અપાવે છે. એવું લાગે છે કે આ લોકોની મૂંગી પ્રાર્થનાના પ્રત્યુત્તરરૂપે જાણે પ્રભુએ પૂ.શ્રી યોગેશ્વરજીને અંબાજીમાં જ સ્વર્ગારોહણની સ્થાપના કરવા પ્રેર્યાં.

માનવસેવાનું ધ્યેય અહીં સાર્થક થતું દેખાયું. આ સત્કર્મોથી શ્રી દેસાઈભાઈને ઉર્ધ્વગતિ પ્રાપ્ત કરવામાં સહાય પહોંચશે તેમ પૂ.માએ જણાવ્યું હતું.

શ્રી સુરેશભાઈ શાહને શ્રદ્ધાંજલિ.

તા.૨૮ ડીસેમ્બરે પણ કેનેડાના ધ્યાન કેન્દ્રના પ્રણેતા અને પૂ.ગુરુદેવ શ્રી યોગેશ્વરજીના કેનેડા ખાતેના યજમાન મૂળ અમદાવાદના એવા શ્રી સુરેશભાઈ શાહની પ્રથમ પુણ્યતિથિ નિમિત્તે સ્વર્ગારોહણમાં સત્કર્મ દ્વારા સરસ શ્રદ્ધાંજલિ આપવામાં આવી. શ્રદ્ધાંજલિરૂપે પૂ.માશ્રી સર્વેશ્વરીની પ્રેરણાથી આ સત્કર્મનું આયોજન સ્વર્ગારોહણ સંસ્થા તરફથી કરાયું.

૫૬

અધ્યાત્મ

યોગાનું યોગ પણ કેવો કે શ્રી સુરેશભાઈ શાહ સપરિવાર લગભગ ૫૦ વર્ષોથી વિદેશમાં—કેનેડા રહેતા હતા, કિન્તુ એમનું શરીર અમદાવાદ ખાતે હાર્ટ એટેકથી શાંત થયું. જે ભૂમિમાં બાળપણ વીત્યું, તેજ ભારતની ભૂમિમાં જીવનનો સૂર્યાસ્ત પણ થયો. એટલું જ નહીં બે દિવસ પહેલાં જ પૂ.મા સર્વેશ્વરી પાસેથી અંબાજીથી વિદાય લઈ અમદાવાદ આવ્યા હતા.

શ્રી સુરેશભાઈ શાહનું શ્રી યોગેશ્વર પરિવાર તેમજ અધ્યાત્મ ઉપર ઘણું મોટું ઋણ છે. પૂ.યોગેશ્વરજીનાં પ્રવચનોની પ્રથમ વિડિયો, સ્વર્ગારોહણની કુટિયાનું સર્જન, શરૂમાં અધ્યાત્મ માસિકના આર્થિક સહાયક, કેનેડા ધ્યાનકેન્દ્રના સંસ્થાપક, પૂ.મા—પ્રભુના વર્ષો સુધીના યજમાન, સરસ અને સ્પષ્ટ વક્તા, લેખક અને ચિંતક પૂ.ગુરુદેવ ને પૂ.માના અનન્ય ભક્તની ખોટ—એમના પરિવારની જેમ પૂ.મા—પ્રભુના પરિવારને પણ વસમી લાગે એવા સત્કર્મ પ્રેમી કર્મયોગીને શ્રદ્ધાંજલિ સત્કર્મથી જ હોય.

આ પ્રસંગ નિમિત્તે કેનેડાથી એમનાં ધર્મપત્ની વિમળાબેન, પુત્ર વિકાસ પુત્રવધૂ રૂપલ, પુત્રી મુન્ની, કેનેડા ધ્યાનકેન્દ્ર વતી શ્રી જયંતીભાઈ પટેલ અને એમની ધર્મપત્ની શ્રી ઉર્મિલાબેન, તેમજ શ્રી નીરૂબેન મિસ્ત્રી, ખાસ પધાર્યા હતાં, શ્રી સુશિલાબેન ભક્ત અને શ્રી જયંતીભાઈ પટેલે શ્રી સુરેશભાઈના જીવનના પ્રસંગો યાદ કરી, એમની મા પ્રભુ પ્રત્યેની ભક્તિ ને નિષ્ઠાને બીરદાવી હતી. એક સરસ પ્રભુ ભક્તની ખોટ કેનેડા ધ્યાન કેન્દ્રને પડી છે, કિન્તુ તેમના એ સત્સંગ કેન્દ્રને સુચારૂરૂપે ચલાવવાની શક્તિ ધ્યાનકેન્દ્રના સભ્યોને પ્રભુ આપે એ જ મોટી શ્રદ્ધાંજલિ બની

રહેશે, એમ વક્તાએ જણાવ્યું હતું.

આ સત્કર્મ નિમિત્તે જે લાભાર્થીઓ પસંદગી પામ્યા તે અંબાજીમાં આવેલી આદર્શ આદિવાસી કન્યા નિવાસી છાત્રાલયની ૧૭૦ બેનો હતી. ધોરણ ૮ થી ૧૨ સુધીમાં તેઓ ભણે છે હવે તેઓને સત્કર્મના પ્રસાદરૂપે જે મળ્યું તેમાં શેત્રંજી, ટુવાલ, સ્ટીલનો ગ્લાસ અને ડીસ, કંપાસ બોક્સ, ઉપરાંત પ્રસાદરૂપે ચીકી, વેફર, ચવાણું અને રૂા.૨૦ રોકડા તો આ કન્યાઓની માતાઓને પણ શ્રી રમેશભાઈ(સ્યાદલા) અને શ્રી મુન્નીબેન(પનામા) તરફથી સાડીઓ મળી હતી.

અહીં સત્કર્મની પદ્ધતિ જ એવી છે કે તરત દાન અને મહાપુણ્ય. આ દીકરીઓ આદિવાસી પરિવારોમાં જન્મી છે છતાં એમનાં મા—બાપે એમને શિક્ષણ પ્રાપ્ત થાય તે માટે એમને મૂડી તે એમનું સદ્ભાગ્ય તેને પરિણામે માનવ જીવનનું કંઈક પણ મૂલ્ય તેઓ સમજે ને તેઓની થોડીક ભૌતિક જરૂરિયાતો એજ દષ્ટિકોણ પૂ.માનો અહીં રાખ્યો છે.

કર્પૂરવનનાં બાળકો સ્વર્ગારોહણની મુલાકાત

કર્પૂરવનમાં શ્રી જગદીપભાઈ અને શ્રી નયનાં બેનના આર્થિક સહયોગ—પૂ.માશ્રી સર્વેશ્વરીની પ્રેરણા પ્રમાણે—એક સરસ આધુનિક સુવિધા ધરાવતી તેર ઓરડાની પ્રાથમિક શાળાનું મકાન ગયા વર્ષે તૈયાર થયું. આ શાળાને નામ અપાયું “ૐ મા પ્રાથમિક શાળા.”

આથી આ શાળાના બાળકોને સ્વાભાવિક રીતે ઈચ્છા કે આ શાળાના નવનિર્માણના પ્રેરણાસ્વરૂપ પૂ.માના દર્શને જઈએ. એથી તા.૨૭—૧૨ ના રોજ એક બસ દ્વારા ૪૦ બાળકો ને તેમના ૩૫ વાલીઓ અંબાજી સ્વર્ગારોહણની મુલાકાતે આવ્યા.

જોગાનુંજોગ ડભોઈવાળા શ્રી જીતુભાઈ મિસ્ત્રી. જેઓ પૂ.માના ભક્ત છે, તેઓ તેમના પિતાશ્રીના સ્વર્ગવાસ નિમિત્તે સ્વર્ગારોહણ સત્કર્મ માટે આવેલા.

તો પૂ.માની પ્રેરણાથી આ આવેલ બાળકોને તેમના દ્વારા દફતર ને કંપાસ આપવામાં આવ્યા. તો વડોદરા થી આવેલ શ્રી પૂજા ફરસરામીના પહેલા પગારમાંથી આ બધાં બાળકોને સ્ટીલની ડીશ, ને પ્યાલો તથા વેફર, બીસ્કીટ, ને બુંદીનો પ્રસાદ મળ્યો. પૂ.માના દર્શને જવાથી આટલું બધું મળી જશે એવી તે કલ્પના બાળકોને ક્યાંથી હોય? તેઓ ખરેખર રાજી થઈ ગયા.

- ★ દીક્ષા ગુરુ એક શિક્ષાગુરુ અનેક.
 - ★ દરેક ક્રિયામાં મન પ્રભુમય રહે તે અનુષ્ઠાન.
 - ★ માતા પ્રત્યક્ષ દેવ છે એને જ શાંતિ આપો.
 - ★ જપ એટલે કોરી ચેકબૂક. પછી સહી કરી ઉપાડવા કરો.
 - ★ આહાર, વિહાર, વિચાર ને આચારની શુદ્ધિ પછી જ પ્રાણોની શુદ્ધિ આપોઆપ થશે. માત્ર પ્રાણાયામ ન ચાલે .
- યોગેશ્વરજી

અર્ધ

- મા સર્વેશ્વરી

ભજન : હીંચકે જૂલવા

હીંચકે જૂલવા આવી મારા વ્હાલા,
પ્રેમે પાથરણાં પાથર્યાં રે....
એકલી અટલી જૂલું છું હીંચકે,
આવને અલબેલડા આજે રે....
રોજ રોજ વ્હાલા એક જ કહેવું,
આવીને બેસ મારી પાસે રે...
સાનમાં સમજી લેને જરી શામળા,
છાનો માનો આવજે સાચે રે...
મીઠી મધુરી વાતલડી માંડવા,
પાસે આવીને વિરાજજે રે...
પ્રેમના બંધન પ્રેમે સ્વીકારી,
વેળાસર આવજે વ્હાલા રે...
સ્નેહની રેશમ દોરે જૂલીશું,
શ્યામસુંદર તારી સાથે રે....
રાધા કદી જો આવે તને તેડવા,
બેસાડીશું એને સાથે રે...
રાધાની સંગે શોભે મારો શામળો,
અવિનાશી અલબેલો રે....

મૌનમંદિરોમાં પૂ.શ્રી મોટાએ દરેક ઓરડામાં હીંચકાની વ્યવસ્થા કરી છે. દરરોજ સવારે હીંચકા ઉપરની ગાદીને વ્યવસ્થિત કરીને ધોયેલી ચાદર પાથરવાની હોય છે.

એ ક્રિયા સમયે દરરોજ વિચાર આવતો કે દરરોજ હીંચકો તૈયાર કરું તો એના ઉપર શું મારે એકલીએ જ જૂલવાનું?

હીંચકા ઉપર બેસનારા સર્વશ્રેષ્ઠ સાથીદાર તરીકે શ્યામને બોલાવીને તેની સાથે બેઘડી સુખદુઃખની વાતો કરીએ એવી ભાવસૃષ્ટિમાંથી મૌનમંદિરમાં આ ભાવના સ્ફુરી.

નોટને બદલે હૃદયમાં મંત્ર લખો.

જે બીજાને માટે કરે છે તેને પ્રભુ અનંતગણું આપે છે.

આયુષ્યની અવધિ તો નક્કી જ હોય છે. હા, કાયાકલ્પથી કદાચ જીવનશક્તિ વધતી હશે.

- યોગેશ્વરજી

હળવા થાઓ, ખાલી થાઓ ને ભરાઈ જાઓ પ્રભુ પ્રીતથી.
-મા

❀ સંદીપ વેલ્ડીંગ વર્ક્સ ❀

ગ્રીલ, દરવાજા, તેમ જ મેઈન ગેટના સ્પેશ્યાલીસ્ટ

તેમ જ

દરેક જાતનું રીપેરીંગ કામ કરનાર.

મોદી બંગલા, ઉમરા જકાત નાકા પાસે, સુરત-૩૯૫૦૦૭

રસેશ્વરી

(ગતાંગથી ચાલુ)

– શ્રી યોગેશ્વરજી

એક કલ્પનાતીત ભયંકર રોમાંચક દૃશ્યને દેખીને દર્શકોના હૈયાં હાલી ઊઠ્યાં.

એમાંના કેટલાક પોકારો પાડવા લાગ્યા ને ભયભીત બની ગયા.

પરંતુ કૃષ્ણનું કાળજું જુદું હતું. એમને માટે એમ સહલાઈથી ભયભીત થવાનું શક્ય ન હતું જ.

એમનું મુખમંડળ લાલ બની ગયું અને એમની ભૂજાઓ ફરકવા માંડી.

ભયભીત, શક્તિ કે સ્તબ્ધ બનેલા દર્શકોને એમણે સંકેત કરીને સાંત્વન આપ્યું.

જે ક્ષણે વીતવા લાગી તે ભારે મૂલ્યવાન હતી. ઘડી પછી શું બનશે તે વિશે કશું જ ચોક્કસ નહોતું. તેવી કલ્પના પણ કરવી કઠિન હતી.

પણ કૃષ્ણ સંપૂર્ણ સાવધાન હતા.

કુવલયાપીડે એમની ઉપર આક્રમણ કર્યું. તોપણ લેશપણ ડર્યા, ગભરાયા કે વિચલિત થયા વગર, સંપૂર્ણ સ્વસ્થતાપૂર્વક, એમણે અનેક પ્રકારની યુક્તિપ્રયુક્તિ દ્વારા એ આક્રમણને વિફળ બનાવ્યું અને એના પર પ્રહાર કરવાનો પ્રારંભ કર્યો.

દર્શકોના જીવ જાણે કે ઊંચા થઈ ગયા.

કંસ કૃષ્ણના સંહારના સમાચાર સાંભળવા અતિશય આતુર બની ગયો.

કુવલયાપીડ કૃષ્ણનો નાશ કરશે એમાં એને લેશપણ શંકા નહોતી લાગતી.

એને હજુ કૃષ્ણના લોકોત્તર સામર્થ્યની ખબર નહોતી.

એ સામર્થ્યની સૌ કોઈને પ્રતીતિ કરવતાં કૃષ્ણે કુવલાપીડનો એક વિશાળ દાંત તોડી નાખ્યો અને એની મદદથી એના મસ્તક પર ઘા કરવા માંડ્યા.

એ ઉપરાઉપરી કરાતા અસહ્ય પ્રહારથી કુવલયાપીઠ વ્યથિત થઈને ચીસો પાડવા લાગ્યો.

દર્શકો એ અદ્ભુત દૃશ્યથી આનંદ પામ્યા, જયકાર કરવા તથા તાળી પાડવા માંડ્યા.

વાતાવરણમાં ઊંડી ઉત્સુકતા છવાઈ ગઈ.

કુવલયાપીડના મસ્તકમાંથી લોહીની ધારોઓ નીકળીવા લાગી.

એણે અતિશય ક્રોધે ભરાઈને કૃષ્ણને પોતાની સૂંઢમાં લપેટવાના પ્રયાસને નિષ્ફળ બનાવતાં એની સૂંઢને પકડીને એની ઉપર પ્રહાર કર્યા.

એ પ્રહારો એ થાકી, હારી કે કંટાળી ગયેલા હાથીને માટે પ્રાણઘાતક થઈ પડ્યા.

એ અત્યંત ઘાયલ થઈને ધરતી પર ઢળી પડ્યો ને મરી ગયો.

એના પડવાથી મહાવત પણ નીચે પડી ગયો.

કૃષ્ણે એને પણ હાથીની પાછળ જ યમસદનમાં પહોંચાડી દીધો.

કેબ્રુઆરી : ૨૦૧૨

૬૩

એ જોઈને દર્શકો પરમ આનંદ પામ્યા, ઉત્સવ કરવા લાગ્યા, કૃષ્ણના નામના વિજયધ્વનિથી વાતાવરણને ગજાવવા માંડ્યા ને તાળીઓના તુમુલ ઘોષથી પ્રસન્નતા પ્રકટ કરવા લાગ્યા, પરંતુ કંસનો ઉલ્લાસ ઊડી ગયો.

કુવલયાપીડનો નાશ કરીને કૃષ્ણ બળરામ તથા બીજા ગોપોની સાથે રંગભૂમિમાં આગળ વધ્યા.

દર્શક નરનારીઓએ એમના સુંદર વિશ્વવિમોહન સ્વરૂપનું દર્શન કર્યું.

એ એક જ હોવા છતાં જુદા જુદા લોકોને જુદા જુદા રૂપે દેખાવા લાગ્યા.

મલ્લોને એ પર્વતસમાન, વજ્ર જેવા સુદૃઢ શરીરના મહાન મલ્લ જેવા દેખાયા.

યાદવો તથા ભક્તોને ભગવાન વિષ્ણુના અવતાર લાગ્યા. એમણે એવી અલૌકિક ભાવનાથી પ્રેરાઈને એમને મનોમન આદરભાવ સહિત અભિવાદન કર્યાં.

સામાન્ય જનસમૂહ એમને કોઈક મહાપ્રતાપી ચક્રવર્તી રાજા જેમ જોવા લાગ્યો. એમને એ અનુપમ ઐશ્વર્યથી અલંકૃત લાગ્યા.

ત્યાં વિરાજેલાં વસુદેવ તથા દેવકી એમને વાત્સલ્યભાવથી નિરખવા માંડ્યાં.

સ્ત્રીઓ એમને સાક્ષત્ મન્મથમન્મથ જેવા માનવા લાગી.

જ્ઞાનીઓ એમને જ્ઞાનસ્વરૂપ અને ઉપાસકો પરમ ઉપાસ્ય માનવા માંડ્યા.

૬૪

અધ્યાત્મ

સાધકોને એમનામાં એકમાત્ર અંતિમ સાધ્યનું દર્શન થયું.

સૌ એમના દર્શનથી આનંદ પામ્યા ને સુખી થયા.

પરંતુ કંસ એમાં અપવાદરૂપ હતો.

એ એમને દેખીને ચિંતાતુર અને દુઃખી બન્યો. એનું સાશંક મન વધારે સાશંક બન્યું.

એ કૃષ્ણને કાળરૂપ માનવા માંડ્યો. એમના રૂપમાં પ્રત્યક્ષ કાળ જ સામે આવ્યો હોય એવું એને લાગવા માંડ્યું.

એથી એનું કાળજું કંપી ઊઠ્યું.

જેમ તેમ કરીને એણે એને ઠેકાણે રાખ્યું, ને કૂર દષ્ટિથી એમની તરફ જોવા માંડ્યું.

એણે કરેલી પૂર્વયોજનાનુસાર ચાણૂર તથા મુષ્ટિક કૃષ્ણ સાથે લડવા તૈયાર થયા.

(ક્રમશઃ)

✽ સ્થાપત્ય કન્સ્ટ્રક્શન ✽

પ્રો. મનીષ હરિભાઈ ભોજાણી,
બિલ્ડર્સ એન્ડ ડેવલપર્સ,

મધુર કોમ્પ્લેક્ષ, શનાળા રોડ, મહારાજા ટાઈલ્સ સામે,
મોરબી-૩૬૩૬૪૧.

ફોન : (ઓફિસ) ૨૨૧૩૮૧, (રહેઠાણ) ૨૩૦૨૨૨.